

Hodnotenie nezávislosti verejných inštitúcií 2021

Aktualizácia analýzy Hodnotenie nezávislosti verejných inštitúcií 2020

Bratislava, november 2021

Projekt podporili:

Analýza vznikla s podporou Nadácie Konrada Adenauera v Bratislave. Kompletné hodnotenie vrátane odporúčaní zverejňujeme na samostatnom internetovom portáli

<https://www.institucie.ineko.sk/> .

Autorka

Alžbeta Tibenská

Spoluautori metodiky a predchádzajúcich analýz

Peter Goliaš, Peter Klátik, Adam Kušnirík

Obsah

Zoznam skratiek	3
1. Hlavné zistenia a odporúčania	4
1.1. Hlavné zistenia.....	4
1.2. Hlavné odporúčania	5
2. Úvod.....	9
3. Hodnotenie nezávislosti	12
3.1. Index hodnotenia inštitúcií.....	12
3.2. Výsledky hodnotenia	20
4. Hodnotenie jednotlivých inštitúcií	31
4.1. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť.....	31
4.2. Generálna prokuratúra.....	33
4.3. Ústavný súd	35
4.4. Národná banka Slovenska	36
4.5. Rozhlas a televízia Slovenska	37
4.6. Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	39
4.7. Policajný zbor	40
4.8. Verejný ochranca práv	41
4.9. Úrad na ochranu osobných údajov	42
4.10. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	43
4.11. Najvyšší kontrolný úrad.....	45
4.12. Súdna rada	46
4.13. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.....	47
4.14. Úrad pre verejné obstarávanie	48
4.15. Rada pre vysielanie a retransmisiu	49
4.16. Ústav pamäti národa	51
4.17. Štatistický úrad	52
4.18. Úrad inšpekčnej služby	53
4.19. Protimonopolný úrad	54
4.20. Dopravný úrad	56
4.21. Národný bezpečnostný úrad	57
4.22. Finančné riaditeľstvo	58
4.23. Slovenská informačná služba	59
4.24. Slovenský pozemkový fond.....	60

4.25. Správa štátnych hmotných rezerv	61
4.26. Pôdohospodárska platobná agentúra.....	62
Použitá literatúra	64

Zoznam skratiek

DÚ	Dopravný úrad
FR	Finančné riaditeľstvo
GP SR	Generálna prokuratúra
NBS	Národná banka Slovenska
NBÚ	Národný bezpečnostný úrad
NKÚ	Najvyšší kontrolný úrad
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
PMÚ	Protimonopolný úrad
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PZ	Policajný zbor
RRZ	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť
RTVS	Rozhlas a televízia Slovenska
RVR	Rada pre vysielanie a retransmisiu
SIS	Slovenská informačná služba
SPF	Slovenský pozemkový fond
SR	Súdna rada
SŠHR	Správa štátnych hmotných rezerv
ŠÚ	Štatistický úrad
ÚDZS	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou
ÚIS	Úrad inšpekčnej služby
ÚOOÚ	Úrad na ochranu osobných údajov
ÚPN	Ústav pamäti národa
UREKPS	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb
ÚRSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
ÚS SR	Ústavný súd
ÚVO	Úrad pre verejné obstarávanie
VOP	Verejný ochranca práv

1. Hlavné zistenia a odporúčania

1.1. Hlavné zistenia

V aktuálnom hodnotení nezávislosti inštitúcií sa na prvých troch priečkach opätovne nachádzajú inštitúcie Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, Generálna prokuratúra a Ústavný súd. Najmenej bodov v celkovom hodnotení získali Slovenský pozemkový fond, Správa štátnych hmotných rezerv a Pôdohospodárska platobná agentúra.

Z pohľadu kreovania a postavenia vedúcich orgánov, odvolacích konaní a suverenity inštitúcií je podľa metodiky INEKO najnezávislejšou Rada pre rozpočtovú zodpovednosť. Druhým je Ústavný súd, treťou Generálna prokuratúra. Na posledných priečkach sú Finančné riaditeľstvo, Správa štátnych hmotných rezerv a Pôdohospodárska platobná agentúra. Menej ako polovicu bodov získali aj Slovenská informačná služba, Dopravný úrad, Národný bezpečnostný úrad, či Úrad inšpekčnej služby. Kľúčovým pri hodnotení týchto troch kritérií je kvalita legislatívy, ktorou sú inštitúcie zriaďované. Problémovými sú najmä inštitúcie vedené výlučne jednou osobou, ktorá je dosádzaná a odvolávaná monokraticky jedným štátnym orgánom – najmä ministrom alebo vládou. Silné prepojenie na vládu znamená aj zásahy do organizačnej štruktúry inštitúcií, obsadzovanie zástupcov šéfov, či schvaľovanie štatútov. V rámci týchto troch kategórií pozorujeme najmenšie zmeny k lepšiemu najmä z dôvodu chýbajúcej snahy o úpravu legislatívy.

Najvyššie platy vedúcich sme za rok 2020 zaznamenali v Národnej banke Slovenska, v Súdnej rade a na Ústavnom súde. Miera ohodnotenia koreluje s odbornými požiadavkami na predstaviteľov týchto inštitúcií. Naopak najmenej zarábali šéfovia Dopravného úradu, Protimonopolného úradu a Slovenského pozemkového fondu. Informácie o plate riaditeľa SIS nebola prístupná a pozícia predsedu Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nebola obsadená.

Zamestnanci boli opäť najlepšie odmeňovaní na Generálnej prokuratúre, v Rade pre rozpočtovú zodpovednosť a Národnej banke Slovenska. Platy pod 1,500 € mesačne sú na Štatistickom úrade, v Rozhlase a televízii Slovenska a na Ústave pamäti národa. Slovenská informačná služba a Úrad pre verejné obstarávanie tento údaj zverejniť odmietla.

Členovia rád sú v troch zo šiestich prípadoch odmeňovaní nižšou mzdou než je priemerná mesačná mzda v hospodárstve. Oproti minulému roku sa nad túto hranicu dostali členovia rady

RTVS. V prípade Protimonopolného úradu sa odmena nezvýšila a stále je nižšia než minimálna mzda.

V prípade Súdnej rady je odmeňovaný iba predseda, členovia za výkon funkcie nemajú nárok na odmenu.

V roku 2021 bolo nanovo obsadených šesť vedúcich postov. V dvoch prípadoch prebehlo oficiálne výberové konanie (Pôdohospodárska platobná agentúra a Slovenský pozemkový fond), jeho výsledky však neboli zohľadnené a pozície obsadil minister pôdohospodárstva priamou nomináciou. V prípade SPF bol dosadeným nominantom Ján Marosz, ktorý bol do roku 2020 poslancom NR SR za OĽANO.

V ostatných prípadoch prebehli rovnako iba formou priamej nominácie bez výberového procesu. Konkrétne ide o vedúcich SIS, ÚDZS a o dočasne poverených predstaviteľov Policajného zboru a Úradu inšpekčnej služby,

Minuloročné výberové konania naopak skončili na prvých troch priečkach, najtransparentnejšie a najodbornejšie výberové konanie prebehlo pri výbere nového šéfa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, druhým bolo výberové konanie na post prezidenta Finančného riaditeľstva. Obe boli organizované bývalým ministerstvom financií. Na tretej pozícii skončil výber nového generálneho prokurátora.

Bez výberového konania sa obsadzovalo 12 z 26 vedúcich pozícií, napríklad aj pozícia guvernéra NBS, predsedu PMÚ, či predsedu Správy štátnych hmotných rezerv.

Výberové konanie na prázdny post predsedu Úradu na ochranu osobných dát je zatiaľ hodnotené ako štvrté najlepšie, predbežne však bolo vyhlásené za neúspešné a proces sa má v dohľadnej dobe opakovať.

Za tento rok možno konštatovať posun ku menej transparentným výberovým konaniam oproti minulému roku, v legislatíve však pribudli požiadavky na povinný výberový proces na členov Rady pre vysielanie a retransmisiu a na pozíciu predsedu Protimonopolného úradu.

1.2. Hlavné odporúčania

Odporúčame pravidelne merať a zverejňovať výsledky práce konkrétnych inštitúcií na základe definovaných cieľov a ukazovateľov. Posilnením verejnej kontroly sa zníži potreba kontroly zo strany politikov, čo umožní ďalej posilňovať nezávislosť inštitúcií od politických aktérov.

Navrhujeme zaviesť pri obsadzovaní vedúcich funkcionárov (predsedov úradov a členov kolektívnych riadiacich orgánov) inštitúcií zákonnú podmienku otvoreného výberového konania. Ako príklad môže slúžiť posledný výber nového predsedu Rady pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ), o ktorého otvorenosti rozhodlo Ministerstvo financií SR.

Pravidlá otvorených výberových konaní

1. Verejná výzva na prihlásenie sa do konkurzu,
2. Prihlasovanie neviazané na nomináciu iným aktérov (inštitúciou, stavovskou organizáciou, záujmovou skupinou),
3. Otvorenie výberového konania aj expertom zo zahraničia v prípade, ak spĺňajú kritériá, napríklad ako pri výbere nového prezidenta Finančnej správy, ktorý prešiel z vedúcej pozície českej Finančnej správy a nemá slovenské občianstvo,
4. Odstránenie diskriminujúcich podmienok dovŕšeného veku,
5. Zverejnenie výzvy na prihlásenie na minimálne 14 dní (ideálne 30),
6. Predkladanie a verejná prezentácia životopisov, motivačných listov a koncepcií riadenia,
7. Zaručenie odbornosti stanovením podmienok praxe a vzdelania a znalosti cudzieho jazyka,
8. Zamedzenie priamemu prechodu z politickej funkcie,
9. Verejné vypočutie,
10. Zverejňovanie zoznamov kandidátov, ich kvalifikácií a predložených dokumentov,
11. Vysielanie verejné vypočutie naživo a zverejňovanie záznamu,
12. Prezentácia projektov alebo vízií riadenia na verejnom vypočutí,
13. Umožnenie klásť otázky zástupcom verejnosti (médiám, mimovládny organizáciám),
14. Zverejnenie zoznamu členov komisie,
15. Verejné vypočutie pred odbornou komisiou zahŕňajúcou aj predstaviteľov rôznych inštitúcií,
16. Zverejňovanie hodnotenia kandidátov s odôvodnením svojho rozhodnutia,
17. Zverejnenie hodnotenia kandidátov alebo nesúhlasného stanoviska člena komisie, ktorý si to vyžiada,
18. Verejná voľba v Národnej rade SR.

Pravidlá voľby a odvolávania vedúcich funkcionárov inštitúcií nasledovne:

- Ak je kandidát zvolený 3/5 väčšinou všetkých poslancov Národnej Rady SR, vymenuje ho prezident do funkcie. Ak je zvolený jednoduchou väčšinou všetkých poslancov, má prezident možnosť nevymenovať zvoleného kandidáta do funkcie, pokiaľ na to existujú významné dôvody.
- Pri odvolávaní navrhujeme rovnaký postup ako pri voľbe, t. j. odvolanie prezidentom v prípade súhlasu 3/5 väčšiny všetkých poslancov Národnej Rady SR, resp. možnosť prezidenta zamietnuť odvolanie z významných dôvodov v prípade odvolania jednoduchou väčšinou NR SR.
- V prípade zvolenia predsedov jednotlivých inštitúcií podľa uvedených odporúčaní navrhujeme, aby predseda priamo rozhodoval o výbere podpredsedov a generálneho tajomníka služobného úradu. Alternatívne môžu byť podpredsedovia vyberaní a volení rovnakým spôsobom ako predseda.
- Odporúčame, aby bolo funkčné obdobie pre predsedov úradov alebo členov riadiacich orgánov stanovené na 6 rokov. V súčasnosti napríklad pre prezidenta Finančnej správy či generálneho riaditeľa Pôdohospodárskej platobnej agentúry nie je stanovené funkčné obdobie.
- Navrhujeme, aby v prípade voľby jednoduchou väčšinou všetkých poslancov Národnej rady SR mohol prezident s uvedením závažných dôvodov nevymenovať zvolených kandidátov. Súčasne navrhujeme, aby kandidáti nemohli byť politicky aktívni v posledných dvoch rokoch pred voľbou.
- Z dôvodu obmedzenia konfliktu záujmov odporúčame obmedziť možnosť prechodu personálu z policajného zboru do inšpekcie a naopak.
- Navrhujeme zákonom ustanoviť, aby sa členovia kolektívne riadiacich, rozhodovacích a kontrolných orgánov obmieňali postupne. Príkladom môže byť postupná výmena členov [Rady Úradu pre reguláciu sieťových odvetví](#) alebo členov [Rady pre vysielanie a retransmisiiu](#).
- V záujme zvýšenia nezávislosti a objektívnosti rozhodovania rád (t. j. kontrolných orgánov jednotlivých inštitúcií) navrhujeme oddeliť členstvo v kontrolnom orgáne od členstva v riadiacom orgáne (podmienka nezlučiteľnosti s funkciou predsedu a podpredsedu úradu). Napríklad predsedovia, resp. podpredsedovia Úradu pre verejné obstarávanie a Protimonopolného úradu sú v súčasnosti aj predsedami, resp.

podpredsedami Rady týchto orgánov.

- Navrhujeme, aby bola mzda kľúčových aktérov priamo naviazaná na priemernú mesačnú mzdu zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok. Navrhujeme zaviesť odmeny pre členov Súdnej rady, zásadne zvýšiť platy členom Rady Protimonopolného úradu. Perspektívne odporúčame zohľadňovať výsledky pri odmeňovaní vrcholných predstaviteľov.

2. Úvod

Táto analýza je aktualizáciou analýzy Hodnotenie nezávislosti inštitúcií (2020) a zároveň analýz Ako posilniť nezávislosť a odbornosť verejných inštitúcií (2018) a Ako vyberať šéfov verejných inštitúcií? (2019).

Tematicky nadväzuje na Správu o stave a vývoji demokracie na Slovensku (2017), ktorú inštitút INEKO zverejnil v roku 2017.

Kvalita demokracie na Slovensku v posledných rokoch zhoršuje a to najmä v dôsledku rozširovania korupcie presahujúcej do najvyšších orgánov štátu a pretrvávajúceho populizmu v politike. Dôsledkom je pocit nespravodlivosti a nedôvera verejnosti v štátne orgány, zanedbávanie riešení spoločenských problémov a nespokojnosť s kvalitou verejných služieb. Reakciou časti verejnosti je príklon k extrémnym riešeniam, čo sa prejavuje v raste popularity netradičných a nedemokratických strán a politikov. Verejnosť aj oslovení názoroví lídri považujú za jedno z kľúčových riešení posilnenie nezávislosti a odbornosti inštitúcií vrátane regulačných a kontrolných orgánov ako aj orgánov činných v trestnom konaní a súdov.

Analýza Ako posilniť nezávislosť a odbornosť verejných inštitúcií sa venuje otázke ako preskúmať spôsob výberu a finančného ohodnotenia vedúcich predstaviteľov vybraných verejných inštitúcií zameraných na kontrolu výkonnej moci a navrhnúť odporúčania na posilnenie nezávislosti a odbornosti týchto inštitúcií. V tejto analýze, ako aj v minuloročnej analýze nadväzujeme na teoretické základy danej štúdie a ponúkame aktualizáciu jej výsledkov.

Analýza zahŕňa verejné inštitúcie v oblasti súdnictva, regulačné a kontrolné inštitúcie s celoslovenskou pôsobnosťou. Okliešťovanie nezávislosti uvedených inštitúcií s cieľom podriaďiť ich výkonnej moci ako aj nedostatočná verejná kontrola nad ich činnosťou zvyšujú riziko zneužitia týchto orgánov a patria medzi najväčšie hrozby kvalitného fungovania demokracie. Nezávislosť, odbornosť a verejný dohľad sú potrebné, aby vládnucci politici nemohli personálne ani finančne ovládnuť dané inštitúcie s cieľom zaistiť priechodnosť nekalých praktík a tiež beztrestnosť sebe alebo spriazneným osobám.

Aj nezávislosť má pritom svoje ohraničenia. Neprimeraná miera nezávislosti môže mať za následok vymanenie sa spod politického vplyvu. To by znamenalo stratu možnosti demokraticky volených síl zasahovať do personálnej či finančnej politiky inštitúcií, čo by výrazne znížilo možnosti nápravy v prípade ich zlyhávania. Ide nám skôr o hľadanie možností rozloženia politického vplyvu medzi viacerých aktérov a jeho ohraničenie

pravidlami tak, aby bolo riziko zneužitia úzkou skupinou v danom čase vládnuvích politikov minimálne. Uvedomujeme si, že priamy politický vplyv umožňuje priame vyvodzovanie politickej zodpovednosti, čo je v mnohých prípadoch žiaduce. Preto je dôležité, aby posilňovanie nezávislosti príliš nerozptýlilo politickú zodpovednosť. Inými slovami je dôležité hľadať rovnováhu medzi možnosťami nezávislého fungovania inštitúcií a možnosťami vyvodzovať politickú zodpovednosť v prípade ich zlyhávania.

Hľadanie rovnováhy medzi nezávislosťou a politickým vplyvom by malo zohľadňovať, že potreba nezávislosti je pri rozličných inštitúciách rôzna. Podľa nás závisí najmä od troch faktorov. Prvým je význam inštitúcie pre kontrolu politikov. Ak do pôsobenia inštitúcie priamo spadá kontrola práce politikov, je potreba nezávislosti silnejšia. Inak by hrozil konflikt záujmov, keď by politicky závislá inštitúcia mala kontrolovať politikov. Druhým faktorom je miera určitosti cieľov, činnosti a výsledkov inštitúcie. Ak sú tieto informácie jasne definované a sledované, je potreba politických zásahov nižšia a tým pádom je vhodnejšia vyššia nezávislosť inštitúcie. Naopak v neurčitých podmienkach je vyššie riziko, že by príliš nezávislá inštitúcia neplnila verejný záujem, preto je vhodnejší silnejší politický dohľad. Tretím faktorom je potenciálny dopad v prípade zlyhania inštitúcie. Ak by zlyhanie malo zásadný negatívny vplyv na spoločnosť, je potreba politického vplyvu vyššia. Naopak, ak by zlyhanie nespôsobilo zásadné škody, je vhodnejšie posilňovať nezávislosť inštitúcie.

Tabuľka 1: Kľúčové faktory určujúce potrebu nezávislosti inštitúcie

	Vysoká hodnota	Nízka hodnota
Význam inštitúcie pre kontrolu politikov	Posilniť nezávislosť	Posilniť politický vplyv
Miera určitosti cieľov, činnosti a výsledkov inštitúcie	Posilniť nezávislosť	Posilniť politický vplyv
Potenciálny dopad v prípade zlyhania inštitúcie	Posilniť politický vplyv	Posilniť nezávislosť

Zdroj: (Kušnirík, 2018)

V analýze uvádzame rebríček nezávislosti vybraných inštitúcií na Slovensku. Keďže pre rôzne inštitúcie existuje rozdielna optimálna miera nezávislosti, porovnanie prostredníctvom rebríčka slúži najmä na rýchlu orientáciu a neznamená, že čím vyššie sa daná inštitúcia v rebríčku nachádza, tým lepšie. Z rebríčka preto nemožno

automaticky vyvodzovať odporúčania na posilnenie nezávislosti inštitúcií. Spoločné ako aj konkrétne odporúčania pre jednotlivé inštitúcie uvádzame v samostatnej časti analýzy. Odporúčania sú založené na porovnaní základných kritérií nezávislosti a odbornosti, ktoré vyplývajú z legislatívy SR ako aj z finančných a platových podmienok jednotlivých inštitúcií a ich vrcholných predstaviteľov a z hodnotenia otvorenosti výberových konaní na vedúce funkcie inštitúcií.

3. Hodnotenie nezávislosti

3.1. Index hodnotenia inštitúcií

Nezávislosť slovenských inštitúcií hodnotíme nami zostaveným indexom, ktorý je rozšírenou verziou predchádzajúceho indexu nezávislosti a indexu otvorenosti výberových konaní na vedúce pozície v inštitúciách. V tomto roku sme zohľadňovali aj nový indikátor transparentnosti inštitúcií, v ktorom hodnotíme zverejňovanie platov vedúcich osôb, zástupcov (podpredsedov a ostatných vysokých funkcionárov), členov rád a zamestnancov.

Tabuľka 2: Index hodnotenia nezávislosti

Kategória	Kritérium nezávislosti	Predpoklad	Zdroj dát
I. Obsadenie a postavenie vedúceho úradu	1. Riadiaci (výkonný) orgán je zložený z viacerých osôb, alebo má radu (1)	Nezávislosť je vyššia, ak sa na riadení podieľa kolektív.	Z. z.
	1.1. (R) Na voľbe členov rady sa nepodieľa vedúci úradu (0.33R)	Kontrolná rada inštitúcie by mala byť nezávislá od štatutárneho orgánu inštitúcie.	Z. z.
	1.2. (R) Funkcia vedúceho úradu je nezlučiteľná s funkciou člena rady (0.33R)	Kontrolná rada inštitúcie by mala byť nezávislá od štatutárneho orgánu inštitúcie.	Z. z.
	1.3. (R) Členovia rady nesmú byť zamestnancami úradu (0.33R)	Členovia kontrolnej rady by nemali byť v zamestnaneckom vzťahu voči inštitúcii.	Z. z.
	2.1. (R) K obmene členov riadiaceho orgánu dochádza postupne (0.5/0.38R)	Postupné obmieňanie kolektívneho štatutárneho orgánu zabezpečuje vyššiu politickú nezávislosť vďaka rozloženia funkčných období štatutárov na viacero volebných období.	Z. z.
	2.2. (R) K obmene členov rady dochádza postupne (0.13R)	Postupné obmieňanie kontrolného orgánu inštitúcie (rady) zabezpečuje vyššiu politickú nezávislosť vďaka rozloženia funkčných období štatutárov na viacero volebných období.	Z. z.
	3. (R) Členovia riadiaceho orgánu sú obsadzovaní rôznymi spôsobmi (0.5/0.5R)	Obsadzovanie členov kolektívneho štatutárneho orgánu viacerými štátnymi orgánmi znižuje vplyv	Z. z.

		jednotlivých štátnych orgánov na inštitúciu, znižuje riziko politických nominácií a dohôd, čím sa zvyšuje nezávislosť inštitúcie.	
	4.1. (R) Vedúci úradu alebo člen riadiaceho orgánu je navrhovaný kolektívnym orgánom (1/0.75R)	Kolektívne rozhodnutie o výbere kandidáta do štatutárneho orgánu znižuje riziko politických nominácií a mieru vplyvu jednotlivých predstaviteľov moci na inštitúciu.	Z. z.
	4.2. (R) Členovia rady sú navrhovaní kolektívnym orgánom (0.25R)	Kolektívne rozhodnutie o výbere kandidáta do kontrolného orgánu inštitúcie (rady) znižuje riziko politických nominácií a mieru vplyvu jednotlivých predstaviteľov moci na inštitúciu.	Z. z.
	5.1. (R) Na voľbe členov riadiaceho orgánu sa podieľa viacero aktérov (1/0.75R)	Podmienka zhody viacerých oprávnených orgánov pri výbere kandidáta znižuje ich vplyv inštitúciu, znižuje riziko politických nominácií a dohôd a zvyšuje mieru transparentnosti výberu, čím sa zvyšuje nezávislosť inštitúcie.	Z. z.
	5.2. (R) Na voľbe členov rady sa podieľa viacero aktérov (0.25R)	Podmienka zhody viacerých oprávnených orgánov pri výbere kandidáta znižuje ich vplyv inštitúciu, znižuje riziko politických nominácií a dohôd a zvyšuje mieru transparentnosti výberu, čím sa zvyšuje nezávislosť inštitúcie.	Z. z.
	6. Členovia riadiaceho orgánu musia spĺňať zákonom stanovené kritéria k politickej príslušnosti (1)	Obmedzenie prechodu z politických funkcií a obmedzenie členstva alebo angažovanosti v politických stranách a hnutiach znižuje riziko politickej závislosti predstaviteľov.	Z. z.
	7. Pre členov riadiaceho orgán platia obmedzenia pôsobnosti po výkone funkcie (1)	Obmedzenia pôsobnosti vo vzťahu k subjektom v odvetviach, ktoré boli regulované a kontrolované	Z. z.

		úradom zvyšuje nezávislosť úradu.	
	8. Dĺžka mandátu členov riadiaceho orgánu je časovo ohraničená (1)	Časové ohraničenie funkčného obdobia a funkčné obdobie dlhšie ako štvorročný volebný cyklus zvyšuje politickú nezávislosť inštitúcie.	Z. z.
	9. Rovnaká osoba sa môže o výkon funkcie uchádzať najviac dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. (1)	Nezávislosť je vyššia, ak znovuzvolenie nie je možné, alebo je obmedzené. V danom prípade sa znižuje motivácia zavďačiť sa voliteľovi.	Z. z.
	10. Zákon ustanovuje podmienku verejného vypočutia uchádzačov o funkciu (1)	Zákonom nariadené verejné vypočutie zabezpečuje kontrolu verejnosti pri výbere a znižuje riziko politických nominácií.	Z. z.
	11. Životopisy najvyšších predstaviteľov sú verejne prístupné (na oficiálnej webovej stránke inštitúcie, na základe žiadosti boli sprístupnené, alebo sú prístupné inde na internete) (1)	Zverejňovanie životopisov hlavných predstaviteľov zabezpečuje kontrolu verejnosti predstaviteľov a znižuje riziko politických nominácií.	Webové stránky jednotlivých úradov, webové stránky NR SR alebo Vlády SR, poprípade infožiadosti .
	12. Vedúci úradu alebo člen orgánu nevykonával žiadnu politickú funkciu v období 2 rokov pred začatím výkonu funkcie (1)	Obmedzenie výkonu z politických funkcií a obmedzenie členstva alebo angažovanosti v politických stranách a hnutiach najmenej dva roky pred nástupom do funkcie znižuje riziko politickej závislosti predstaviteľov.	Životopisy, internet

II. Odvolanie vedúceho	2. (R) Odvolanie vedúceho úradu je možné iba v prípade taxatívne stanoveného odôvodnenia (1/0.75R), rozhodnutia kontrolného orgánu (2/1,5R) alebo právoplatného rozsudku súdu alebo výkonu nezlučiteľnej funkcie (3/2,25R), (R) Odvolanie člena rady vyžaduje zdôvodnenie (0.75R)	Povinnosť príslušných orgánov udať dôvod pri odvolávaní vedúceho úradu, odvolanie podmienené rozhodnutím kontrolného orgánu a možnosť odvolať vedúceho úradu len pri výkone nezlučiteľnej funkcie, na základe právoplatného rozhodnutia súdu a zo závažných, objektívnych dôvodov zvyšuje nezávislosť inštitúcie. (R) Povinnosť príslušných orgánov udať dôvod pri odvolávaní členov kontrolného orgánu (rady) zvyšuje nezávislosť úradu.	Z. z.
	2.1. (R) Na odvolanie vedúceho úradu je potrebná interakcia viacerých aktérov (1/0.75R)	Podmienka zhody viacerých oprávnených orgánov pri odvolávaní predstaviteľa inštitúcie znižuje ich vplyv inštitúciu, čím sa zvyšuje nezávislosť inštitúcie.	Z. z.
	2.2. (R) Na odvolanie člena rady je potrebná interakcia viacerých aktérov (0.25R)	Podmienka zhody viacerých oprávnených orgánov pri odvolávaní členov kontrolného orgánu (rady) znižuje ich vplyv inštitúciu, čím sa zvyšuje nezávislosť inštitúcie.	Z. z.
III. Suverenita a ukotvenie v Ústave SR alebo ústavnom zákone	1.1. Inštitúcia má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone SR (0.4)	Nezávislosť je vyššia, ak je základný rámec legitimacy inštitúcie ustanovený v Ústave SR alebo ústavným zákonom.	Ústava/ Ústavný zákon
	1.2. Spôsob obsadzovania funkcie vedúceho úradu má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone (0.2/0.2)	Nezávislosť je vyššia, ak bola forma obsadzovania vedúceho úradu schválená trojpäťtinovou väčšinou.	Ústava/ Ústavný zákon
	1.3. Spôsob obsadzovania funkcie zástupcu vedúceho úradu alebo člena orgánu má právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone (0.2/0.2)	Nezávislosť je vyššia, ak bola forma obsadzovania zástupcu vedúceho úradu alebo člena orgánu schválená trojpäťtinovou väčšinou.	Ústava/ Ústavný zákon

	1.4. Na zvolenie vedúceho úradu alebo člena orgánu je potrebná ústavná väčšina (0.4)	Nezávislosť je vyššia, ak je na zvolenie vedúceho úradu alebo člena orgánu je potrebná trojpäťtinová väčšina.	Ústava/ Ústavný zákon
	1.5. Spôsob tvorby rozpočtu inštitúcie je ukotvený v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone (0.4)	Nezávislosť je vyššia, ak bola forma tvorby rozpočtu schválená trojpäťtinovou väčšinou.	Ústava/ Ústavný zákon
	1.6. Kompetencie inštitúcie majú právny základ v Ústave SR alebo v Ústavnom zákone (0.4)	Nezávislosť je vyššia, ak sú kompetencie stanovené v Ústave SR alebo ústavným zákonom.	Ústava/ Ústavný zákon
	2. Inštitúcia sa nachádza mimo priamej hierarchie vlády (nepatrí medzi ostatné ústredné orgány štátnej správy) (1)	Nezávislosť je vyššia, ak sa inštitúcia nachádza mimo hierarchie vlády ústrednej štátnej správy. Ak inštitúcia patrí medzi ostatné orgány štátnej správy je legislatívne prepojená s exekutívou, čo vedie ku jej podriadenému statusu voči vláde.	Z. z.
	3. Inštitúcia je suverénna pri svojom rozhodovaní v konaniach (1)	Nezávislosť je vyššia, ak žiadny hierarchicky nadradený orgán nemôže zasahovať do rozhodnutí a meniť ich (okrem súdov).	Z. z.
	4. Rozpočet inštitúcie tvorí samostatnú rozpočtovú kapitolu (1)	Nezávislosť je vyššia, ak financovanie orgánu nie je včlenené do kapitoly iného úradu, ktorý prostriedky prerozdeľuje.	Z. z.
	5. Financovanie inštitúcie je založené na viacerých zdrojoch (okrem prostriedkov EÚ) (1)	Nezávislosť je vyššia, ak je spôsob financovania inštitúcie založený na viacerých významných zdrojoch (okrem prostriedkov EÚ).	Z. z.
	6. Štatút úradu a organizačný poriadok je schvaľovaný v rámci inštitúcie (1)	Nezávislosť je vyššia, ak organizačný poriadok a štatút nepodlieha schvaľovaniu iným aktérom.	Z. z.
	7. Obsadzovanie funkcie zástupcu vedúceho úradu nie je vo výhradnej kompetencii Vlády SR. (1)	Nezávislosť je vyššia, ak je obsadenie podpredsedu úradu v kompetencii predsedu úradu	Z. z.
	8. Na obsadzovaní iných vedúcich funkcionárov a	Nezávislosť je vyššia, ak sa politickí aktéri nepodieľajú	Z. z.

	zamestnancov sa nepodieľajú iní aktéri (1)	na obsadzovaní hierarchicky nižších funkcionárov	
IV. Platy	1.1. (R) Priemerný hrubý mesačný príjem najvyššie postaveného vedúceho zamestnanca (2/1.5R)	Vyššie platy znamenajú vyššiu nezávislosť vysokých funkcionárov a znižujú mieru skorumpovateľnosti.	Infožiadosti / výročná správa
	1.2. (R) Priemerný hrubý mesačný príjem podpredsedov a ostatných vysokých funkcionárov (1/0.75R)	Vyššie platy znamenajú vyššiu nezávislosť vysokých funkcionárov a znižujú mieru skorumpovateľnosti.	Infožiadosti / výročná správa
	1.3. (R) Priemerný hrubý mesačný príjem členov rady (0.75R)	Vyššie platy znamenajú vyššiu nezávislosť členov kontrolného orgánu (rady) a znižujú mieru skorumpovateľnosti.	Infožiadosti / výročná správa
	2. Priemerný hrubý mesačný príjem zamestnancov (2)	Vyššie platy znamenajú vyššiu nezávislosť zamestnancov a znižujú mieru skorumpovateľnosti.	Infožiadosti / výročná správa
	3. Inštitúcia zverejnila výšky príjmov (3)	Zverejnenie platov najvyššie postaveného vedúceho zamestnanca (1,2/0,9R), podpredsedov a ostatných vysokých funkcionárov(0,6/0,45R), členov rady (0,45R) a zamestnancov (1,2/0,9R) zvyšujú transparentnosť inštitúcie.	Infožiadosti / výročná správa
V. Výberové konanie na pozíciu vedúceho úradu	1. Výzva na prihlásenie uchádzačov bola zverejnená (0.25)	Otvorenosť výberového konania je podmienené zverejnením výzvy na prihlásenie.	Infožiadosti / média / Z. z.
	2. Uchádzač sa mohol prihlásiť na základe vlastného rozhodnutia a bez potreby nominácie iným aktérom (inštitúciou, stavovskou organizáciou, záujmovou skupinou) (0.25)	Vyššia otvorenosť vytvára predpoklad lepšej súťaže v ktorej pri férovom procese dospejeme k výberu najlepšieho možného kandidáta. Takýto kandidát zároveň nie je závislý od nominácie iným aktérom, ktorému následne môže byť pri výkone svojej funkcie zaviazaný.	Infožiadosti / média / Z. z.

	3. Kandidatúra nebola obmedzená na slovenských občanov (0.25)	Otvorenosť vo vzťahu k uchádzačom zo zahraničia môže priniesť do čela inštitúcií najlepšie zahraničné skúsenosti Zároveň sa vytvára predpoklad vyššej nezávislosti a nižšej miery personálnych prepojení.	Infožiadosti / média / Z. z.
	4. Kandidatúra nebola obmedzená dosiahnutým vekom uchádzača (za obmedzenie sa nepovažuje veková hranica 21 rokov) (0.25)	Otvorenosť výberového konania je vyššia ak kandidatúra nie je obmedzená vekom	Infožiadosti / média / Z. z.
	5. Uchádzači mali viac ako 14 dní na prihlásenie sa do výberového konania (0.25)	Otvorenosť výberového konania je vyššia, ak je stanovený dostatočný čas pre zapojenie sa do výberového procesu	Infožiadosti / média / Z. z.
	6. Kandidát predkladá svoj životopis (0.25)	Predloženie dokumentov o kandidátoch pre účely výberového konania vytvára podmienky pre rozhodovanie sa na základe relevantných informácií.	Infožiadosti / média / Z. z.
	7. Kandidát predkladá motivačný list (0.25)		Infožiadosti / média / Z. z.
	8. Kandidát predkladá projekt alebo víziu riadenia (0.25)		Infožiadosti / média / Z. z.
	9. Kandidát ku prihláške alebo pri nástupe do funkcie predkladá majetkové priznanie (0.25)		Infožiadosti / média / Z. z.
	10. Kandidát musí spĺňať podmienky bezúhonnosti (0.25)	Vybrané kritériá podľa nášho názoru zabezpečujú dôraz na nezávislosť, odbornosť a kvalitu uchádzačov, ktorí sa zapojili do výberového procesu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	11. Kandidáti musia spĺňať podmienku dosiahnutého (vysokoškolského) vzdelania (0.25)	Vybrané kritériá podľa nášho názoru zabezpečujú dôraz na nezávislosť, odbornosť a kvalitu uchádzačov, ktorí sa	Infožiadosti / média / Z. z.

		zapojili do výberového procesu.	
	12. Kandidáti musia ovládať minimálne jeden svetový jazyk (0.25)	Vybrané kritériá podľa nášho názoru zabezpečujú dôraz na nezávislosť, odbornosť a kvalitu uchádzačov, ktorí sa zapojili do výberového procesu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	13. Priamy prechod z politickej funkcie nie je kandidátom umožnený (0.25)	Vybrané kritériá podľa nášho názoru zabezpečujú dôraz na nezávislosť, odbornosť a kvalitu uchádzačov, ktorí sa zapojili do výberového procesu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	14. Kandidáti musia spĺňať podmienku relevantnej praxe v danom odvetví (0.25)	Vybrané kritériá podľa nášho názoru zabezpečujú dôraz na nezávislosť, odbornosť a kvalitu uchádzačov, ktorí sa zapojili do výberového procesu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	15. Vypočutie kandidátov alebo osobný pohovor je verejný (0.25)	Otvorenosť výberového konania smerom k verejnosti znamená vyššiu otvorenosť a prístup verejnej kontroly.	Infožiadosti / média / Z. z.
	16. Verejné vypočutie prebieha po zverejnení zoznamu kandidátov a príslušných dokumentov (0.25)	Zverejnenie dokumentov vytvára priestor pre oboznámenie sa verejnosti, ale aj médií s kandidátmi.	Infožiadosti / média / Z. z.
	17. Verejné vypočutie je vysielané naživo (0.25)	Verejná kontrola je vyššia, ak je zverejnený priebeh verejného vypočutia.	Infožiadosti / média / Z. z.
	18. Záznam z vypočutia je dostupný online (0.25)	Verejná kontrola je vyššia, ak je zverejnený priebeh verejného vypočutia.	Infožiadosti / média / Z. z.
	19. Kandidát prezentuje na verejnom vypočutí svoj projekt alebo víziu riadenia (0.25)	Verejná prezentácia vízie alebo projektu riadenia umožňuje verejnú kontrolu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	20. Právo klásť otázky majú aj zástupcovia verejnosti (médií, mimovládnych organizácií) (0.25)	Zapojenie verejnosti do verejného vypočutia rozširuje mieru verejnej kontroly.	Infožiadosti / média / Z. z.

	21. Zoznam členov komisie je zverejnený (0.125)	Zverejnenie zoznamu členov komisie zvyšuje transparentnosť a zúčtovateľnosť.	Infožiadosti / média / Z. z.
	22. Komisia je zložená zo zástupcov viacerých rôznych inštitúcií (0.125)	Zastúpenie viacerých subjektov v hodnotiacej komisii zvyšuje mieru odbornosti.	Infožiadosti / média / Z. z.
	23. Komisia po verejnom vypočutí zverejňuje hodnotenie všetkých kandidátov s odôvodnením svojho rozhodnutia. (0.25)	Zverejnenie hodnotení a odôvodnení zvyšuje mieru transparentnosti a umožňuje verejnú kontrolu.	Infožiadosti / média / Z. z.
	24. Každý člen komisie má právo zverejniť svoje hodnotenie aj individuálne. (0.25)	Možnosť zverejniť individuálne hodnotenie každého z členov komisie zvyšuje mieru transparentnosti a znižuje riziko politických nominácií.	Infožiadosti / média / Z. z.
	25. V prípade voľby v NR SR je voľba verejná (0.25)	Verejná voľba umožňuje verejnú kontrolu a znižuje riziko politických nominácií.	Stránka NR SR / Z. z.

Zdroj: INEKO

Dáta sme zbierali rôznymi spôsobmi: zo zbierky zákonov, z ústavných zákonov a z Ústavy Slovenskej republiky, pomocou žiadostí o informácie priamo od inštitúcií a z oficiálnych webových sídiel inštitúcií a štátnych orgánov a z médií.

3.2. Výsledky hodnotenia

Najlepšie celkové hodnotenie získala opäť Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, po nej nasledovali Generálna prokuratúra, Ústavný súd a Národná banka Slovenska. Na konci rebríčka sa taktiež opakovane umiestnili Slovenský pozemkový fond, Správa štátnych hmotných rezerv a ako posledná Pôdohospodárska platobná agentúra. Najviac si polepšil Úrad na ochranu osobných údajov (posun o osem priečok nahor), najväčší prepád sme zaznamenali pri Úrade pre verejné obstarávanie. Pri ÚOOÚ zmenu spôsobil najmä navrhovaný spôsob výberu nového predsedu. Tu treba uviesť, že výberové konanie prebehlo prvýkrát neúspešne. Nastavené kritériá, ktoré sa však Úrad vlády zaviazal dodržať aj pri nasledujúcom výbere hodnotíme pozitívne a môžu úradu zabezpečiť výrazný posun ku nezávislosti.

Tabuľka 3: Výsledky hodnotenia nezávislosti inštitúcií

	INŠTITÚCIA	I	II	III	IV	V	SPOLU	%	POSUN OPROTI 2020
1	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť	10.0	4.0	7.0	6.9	5.8	33.6	89%	0
2	Generálna prokuratúra	8.0	4.0	7.0	7.0	4.4	30.4	80%	0
3	Ústavný súd	10.0	2.0	7.2	6.0	3.6	28.8	76%	0
4	Národná banka Slovenska	7.4	4.0	6.4	7.6	1.8	27.2	71%	0
5	Rozhlas a televízia Slovenska	7.6	2.3	7.0	4.5	4.1	25.5	67%	0
6	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	7.5	4.0	4.0	5.4	3.9	24.8	65%	+1
7	Policačný zbor	8.5	3.0	3.0	5.8	3.8	24.0	63%	-1
8	Verejný ochranca práv	6.5	3.0	6.0	5.5	1.9	22.9	60%	0
9	Úrad na ochranu osobných údajov	6.5	2.0	4.0	5.4	4.4	22.3	59%	+8
10	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	6.9	1.5	5.0	6.2	2.6	22.2	59%	0
11	Najvyšší kontrolný úrad	6.5	1.0	7.2	6.1	1.3	22.1	58%	0
12	Súdna rada	7.4	0.0	7.0	5.6	1.8	21.8	57%	+1
13	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	6.7	1.0	7.0	5.3	1.8	21.7	57%	-1
14	Úrad pre verejné obstarávanie	9.1	2.3	2.0	4.4	3.6	21.3	56%	-5
15	Rada pre vysielanie a retransmisiu	10.0	1.0	3.5	5.1	1.0	20.6	54%	0
16	Ústav pamäti národa	7.5	2.0	4.4	4.0	1.5	19.4	51%	-2
17	Štatistický úrad	6.5	4.0	3.0	4.5	0.8	18.7	49%	+1
18	Úrad inšpekčnej služby	6.5	2.0	1.0	5.8	3.3	18.6	49%	+1
19	Protimonopolný úrad	7.0	3.3	2.0	5.0	0.8	17.9	47%	-3
20	Dopravný úrad	5.5	1.0	4.0	4.2	2.8	17.4	46%	0
21	Národný bezpečnostný úrad	6.5	3.0	1.0	5.7	1.0	17.2	45%	0

22	Finančné riaditeľstvo	4.0	0.0	2.0	4.7	4.8	15.4	41%	+1
23	Slovenská informačná služba	5.0	1.0	5.0	2.8	1.0	14.8	39%	-1
24	Slovenský pozemkový fond	4.3	0.2	4.0	4.1	1.0	13.5	35%	0
25	Správa štátnych hmotných rezerv	4.0	0.0	2.0	5.8	1.0	12.8	34%	0
26	Pôdohospodárska platobná agentúra	2.0	0.0	2.0	4.5	1.0	9.5	25%	0
	Maximálny počet bodov	11	4	9	8	6	38	100%	0

Zdroj: INEKO

I. Obsadenie a postavenie vedúceho úradu

V prvej kategórii je víťazom Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, druhý je Ústavný súd, tretí je Úrad pre verejné obstarávanie. Hlavnú rolu v tejto sekcii zohrával fakt, že v pozícií vedúceho úradu sa nachádzal kolektívny orgán, alebo bol štatutárny orgán dopĺňaný radou. Kolektívne orgány podieľajúce sa na voľbe predstaviteľov, a pluralita orgánov podieľajúca sa na ich tvorbe boli dôležitým prílepšujúcim faktorom. Aj kvôli tomu sa najhoršie umiestnili napríklad Finančné riaditeľstvo, či Pôdohospodárska platobná agentúra, ktorých štatutárnymi orgánmi sú jeden šéf, priamo nominovaný ministrom (minister financií v prípade FR, minister pôdohospodárstva pri PPA). Rozloženie rozhodovacích právomocí teda nie je prítomné a vplyv politických predstaviteľov je rozhodujúci.

Tabuľka 4: Obsadenie a postavenie vedúceho úradu

OBSADENIE A POSTAVENIE VEDÚCEHO ÚRADU

1	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť	10.0	91%
1	Rada pre vysielanie a retransmisiiu	10.0	91%
3	Ústavný súd	10.0	91%
4	Úrad pre verejné obstarávanie	9.1	83%
5	Policajný zbor	8.5	77%
6	Generálna prokuratúra	8.0	73%
7	Rozhlas a televízia Slovenska	7.6	69%
8	Ústav pamäti národa	7.5	68%
9	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	7.5	68%
10	Národná banka Slovenska	7.4	67%
11	Súdna rada	7.4	67%

12	Protimonopolný úrad	7.0	63%
13	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	6.9	63%
14	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	6.7	61%
15	Verejný ochranca práv	6.5	59%
15	Úrad na ochranu osobných údajov	6.5	59%
15	Najvyšší kontrolný úrad	6.5	59%
15	Štatistický úrad	6.5	59%
15	Úrad inšpekčnej služby	6.5	59%
15	Národný bezpečnostný úrad	6.5	59%
21	Dopravný úrad	5.5	50%
22	Slovenská informačná služba	5.0	45%
23	Slovenský pozemkový fond	4.3	39%
24	Finančné riaditeľstvo	4.0	36%
24	Správa štátnych hmotných rezerv	4.0	36%
26	Pôdohospodárska platobná agentúra	2.0	18%
Maximálny počet bodov:		11	100%

Zdroj: INEKO

II. Odvolanie vedúceho úradu

V prípade odvolaní vedúcich úradu, ich zástupcov a členov rád sme sa pozreli na nutnosť zdôvodnenia odvolania, objektivnosť dôvodov a na aktérov, ktorí sa na odvolaní podieľajú. Základným predpokladom je, že v prípade orgánov, ktorých vedúci sú odvolateľní z potenciálnej svojvôle príslušného zriaďovateľa či iného zodpovedného orgánu, nie je možné zaručiť nezávislosť predstaviteľov od politických vplyvov. Tento predpoklad plyní najmä z rizika servilnosti vedúcich predstaviteľov v snahe zotrvať vo svojej pozícii.

Pri inštitúciách ktoré sa umiestnili na prvých priečkach, môžu orgány o odvolaní rozhodovať na základe rozhodnutí súdov – napríklad ak ide o stratu bezúhonnosti, či pri strate predpokladov na výkon funkcie, ktoré sú objektívne preukázateľné (napríklad výkon nezlučiteľnej funkcie, vstup do politickej strany). Posledné štyri inštitúcie v tejto kategórii získali nula bodov vzhľadom na absenciu akýchkoľvek zákonných definícií možných dôvodov odvolania, ktoré by odvolávajúci orgán musel preukázať. V týchto prípadoch je teda možné odvolanie bez udania dôvodu.

Tabuľka 5: Odvolanie vedúceho úradu

ODVOLANIE VEDÚCEHO ÚRADU

1	Generálna prokuratúra	4.0	100%
1	Národná banka Slovenska	4.0	100%
1	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť	4.0	100%
1	Štatistický úrad	4.0	100%
1	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	4.0	100%
6	Protimonopolný úrad	3.3	81%
7	Národný bezpečnostný úrad	3.0	75%
7	Policačný zbor	3.0	75%
7	Verejný ochranca práv	3.0	75%
10	Rozhlas a televízia Slovenska	2.3	56%
10	Úrad pre verejné obstarávanie	2.3	56%
12	Úrad inšpekčnej služby	2.0	50%
12	Úrad na ochranu osobných údajov	2.0	50%
12	Ústav pamäti národa	2.0	50%
12	Ústavný súd	2.0	50%
16	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	1.5	38%
17	Dopravný úrad	1.0	25%
17	Najvyšší kontrolný úrad	1.0	25%
17	Rada pre vysielanie a retransmisiiu	1.0	25%
17	Slovenská informačná služba	1.0	25%
17	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	1.0	25%
22	Slovenský pozemkový fond	0.2	4%
23	Finančné riaditeľstvo	0.0	0%
23	Pôdohospodárska platobná agentúra	0.0	0%
23	Správa štátnych hmotných rezerv	0.0	0%
23	Súdna rada	0.0	0%
Maximálny počet bodov:		4.0	100%

Zdroj: INEKO

III. Suverenita a ukotvenie v Ústave SR alebo ústavnom zákone

Suverenita inštitúcií v našom hodnotení odzrkadľuje zákonom garantovanú nezávislosť konania inštitúcií a ich právnu ochranu pred zásahmi iných štátnych orgánov. Úlohu zohráva napríklad možnosť vlády zasahovať do vnútorných štruktúr inštitúcií, tvorba ich rozpočtov, menovanie a odvolávanie zástupcov šéfov či iných vedúcich predstaviteľov. Ústavné

zakotvenie inštitúcií zároveň pomáha ochrániť ich existenciu zmenách vlád a meniacich sa volebných cykloch. Ústavne ukotvené inštitúcie, ako napríklad RRZ, sú viac suverénne ako inštitúcie zriadené rámcovými zákonmi alebo nariadeniami. Problémom zostávajú inštitúcie, ktoré patria medzi ostatné ústredné orgány štátnej správy. Jedným negatívnym aspektom je, že menovanie generálneho tajomníka služobného úradu, ktorý je najvyššie postaveným zamestnancom v rámci inštitúcie hneď po predsedovi, je zodpovednosťou vlády. Znamená to, že zamestnanci úradu sú jeho podriadenými, a teda nepriamo podriadenými ministrom a nie predsedovi. Bežným je aj schvaľovanie štatútov inštitúcií vládou, čo znamená priamy zásah do vnútornej organizácie inštitúcií, do procesov a kompetencií a spôsobu vykonávania svojich úloh. Príkladom je napríklad Úrad pre verejné obstarávanie, Správa štátnych hmotných rezerv, Štatistický úrad, či Protimonopolný úrad. Ďalšou právomocou, ktorá je v rukách vlády pri týchto orgánoch je aj napríklad dosádzanie podpredsedov úradov, ktoré bolo po novom zavedené aj v Protimonopolnom úrade.

V prípade Rady pre vysielanie a retransmisiu, ktorá nepatrí medzi ostatné ústredné orgány štátnej správy schvaľuje štatút predseda Národnej rady. Problematické je však najmä to, že na základe konania v rozpore s týmto štatútom môže byť člen RVR odvolaný.

Tabuľka 6: Suverenita a ukotvenie v Ústave SR alebo ústavnom zákone

SUVERENITA A UKOTVENIE V ÚSTAVE SR ALEBO ÚSTAVNOM ZÁKONE

1	Najvyšší kontrolný úrad	7.2	80%
1	Ústavný súd	7.2	80%
3	Súdna rada	7.0	78%
4	Generálna prokuratúra	7.0	78%
4	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť	7.0	78%
4	Rozhlas a televízia Slovenska	7.0	78%
4	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	7.0	78%
8	Národná banka Slovenska	6.4	71%
9	Verejný ochranca práv	6.0	67%
10	Slovenská informačná služba	5.0	56%
10	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	5.0	56%
12	Ústav pamäti národa	4.4	49%
13	Dopravný úrad	4.0	44%
13	Slovenský pozemkový fond	4.0	44%
13	Úrad na ochranu osobných údajov	4.0	44%
13	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	4.0	44%
17	Rada pre vysielanie a retransmisiu	3.5	39%
18	Policačný zbor	3.0	33%
18	Štatistický úrad	3.0	33%
20	Finančné riaditeľstvo	2.0	22%
20	Pôdohospodárska platobná agentúra	2.0	22%
20	Protimonopolný úrad	2.0	22%
20	Správa štátnych hmotných rezerv	2.0	22%
20	Úrad pre verejné obstarávanie	2.0	22%
25	Národný bezpečnostný úrad	1.0	11%
25	Úrad inšpekčnej služby	1.0	11%
Maximálny počet bodov:		9.0	100%

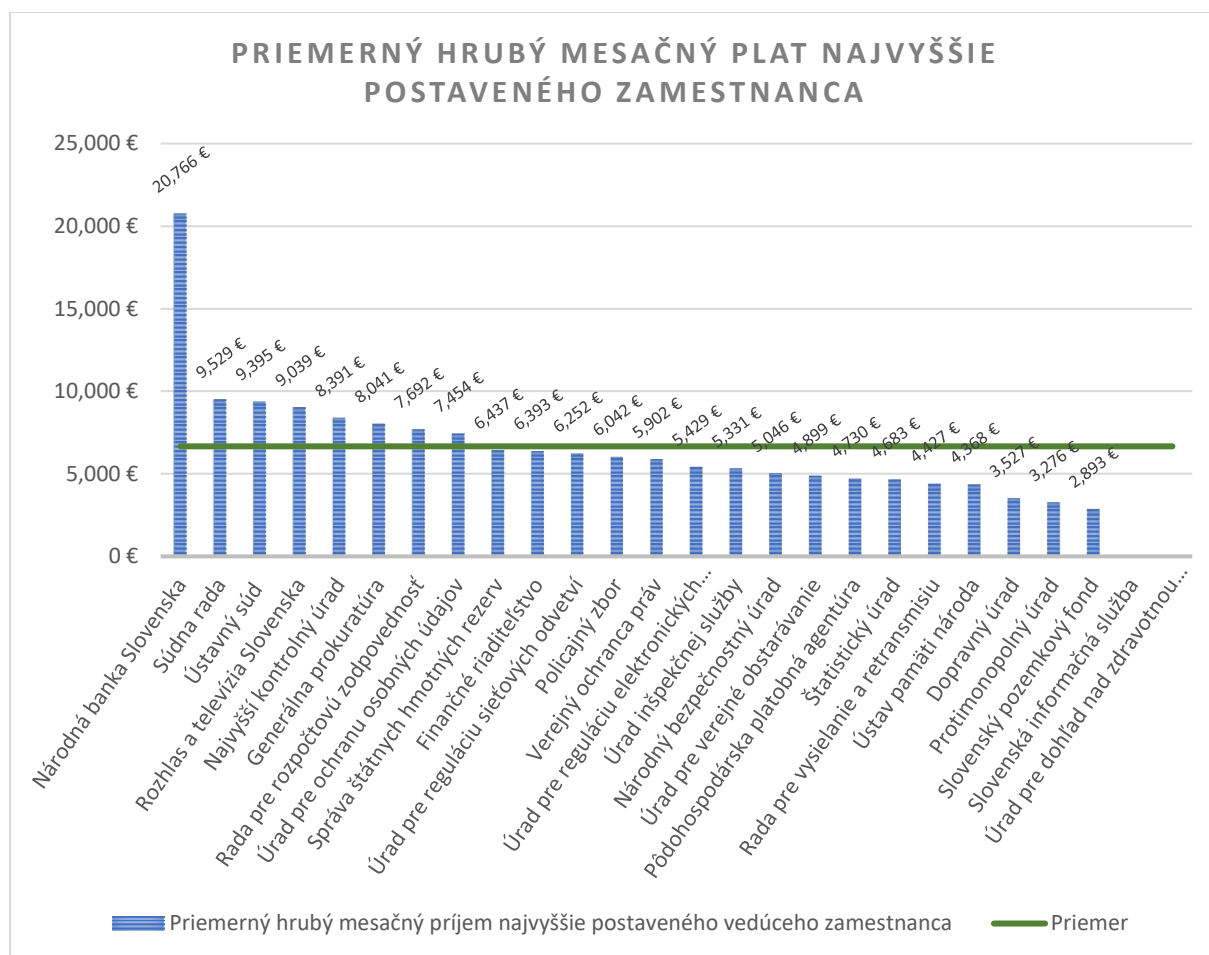
Zdroj: INEKO

IV. Platy

Férové odmeňovanie vo vedúcich funkciách považujeme za kľúčové na zlepšovanie politickej nezávislosti inštitúcií, zníženie rizika korupcie a na zvýšenie atraktivity pracovnej pozície pre kvalifikovaných kandidátov. Predsedovia, riaditelia a ostatné vedúce osoby za rok 2020 zarobili v priemere 6 664 EUR, čo je len o 309 EUR viac než minulý rok. Plat guvernéra NBS

opäť uvádzame ako odhad hrubého základu, keďže je zverejnená len výška jeho čistého platu. Dobrou správou je nárast platov šéfom ÚREKPS, NBÚ, NKÚ či RVR. Platy však naďalej ostávajú nízke v Dopravnom úrade, výrazne nižší príjem mal aj predseda PMÚ. Celkovo najnižší plat v roku 2020 dostávali opäť obe šéfky SPF. Naším odporúčaním je naviazanie platov na priemernú mesačnú mzdu zamestnanca v hospodárstve, a to najmä na pozíciách, kde k týmto nárastom nemusí dôjsť kvôli zmrazovaniu platov v štátnej správe, alebo kvôli nevôli vlády. Zvýšenie platov oproti minulým rok v Rade pre rozpočtovú zodpovednosť je spôsobené výmenou predsedu, ktorý mal nárok na odstupné. Za zmienku stojí aj zmena v prístupe SIS, ktorá prvýkrát odmietla sprístupniť plat svojho bývalého riaditeľa.

Graf 1: Porovnanie platov vedúcich osôb

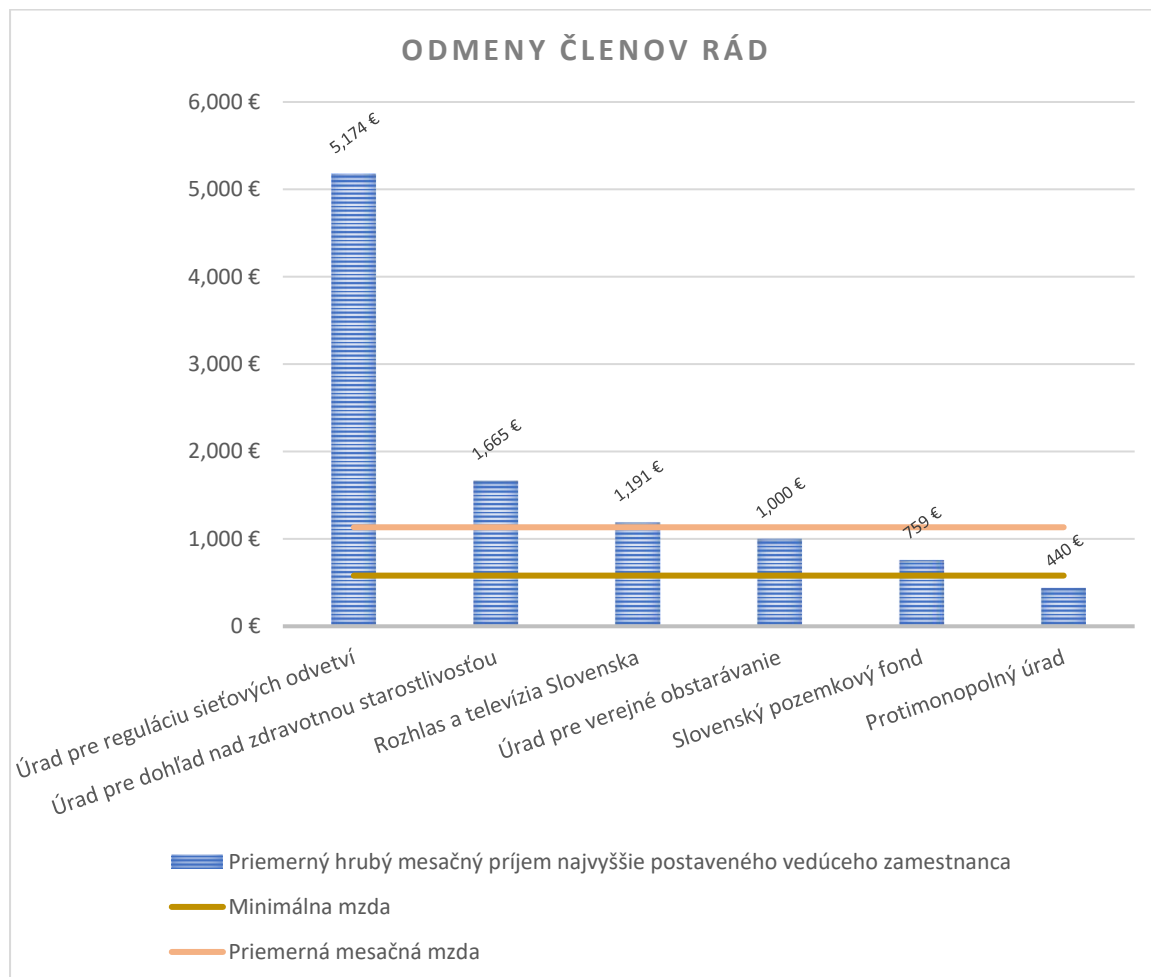

Zdroj: INEKO

Pri platoch členov rád treba brať do úvahy, že nie všetky pozície sú na plný úväzok, ich zvyšovanie, resp. zvyšovanie odmien členov napriek tomu žiaduce. V prípade PMÚ sa odmeny nezvýšili a tak opäť nedosiahli ani výšku minimálnej mzdy (tá bola 580 EUR za rok 2020). Priemernú mesačnú mzdu hospodárstve (vo výške 1 133 EUR za rok 2020) presiahli odmeny

členov rád RTVS, ÚDZS a ÚRSO. Príjmy členov ÚRSO boli zároveň výrazne vyššie ako ostatné odmeny, medziročne sa zvýšili až o 1 119 EUR.

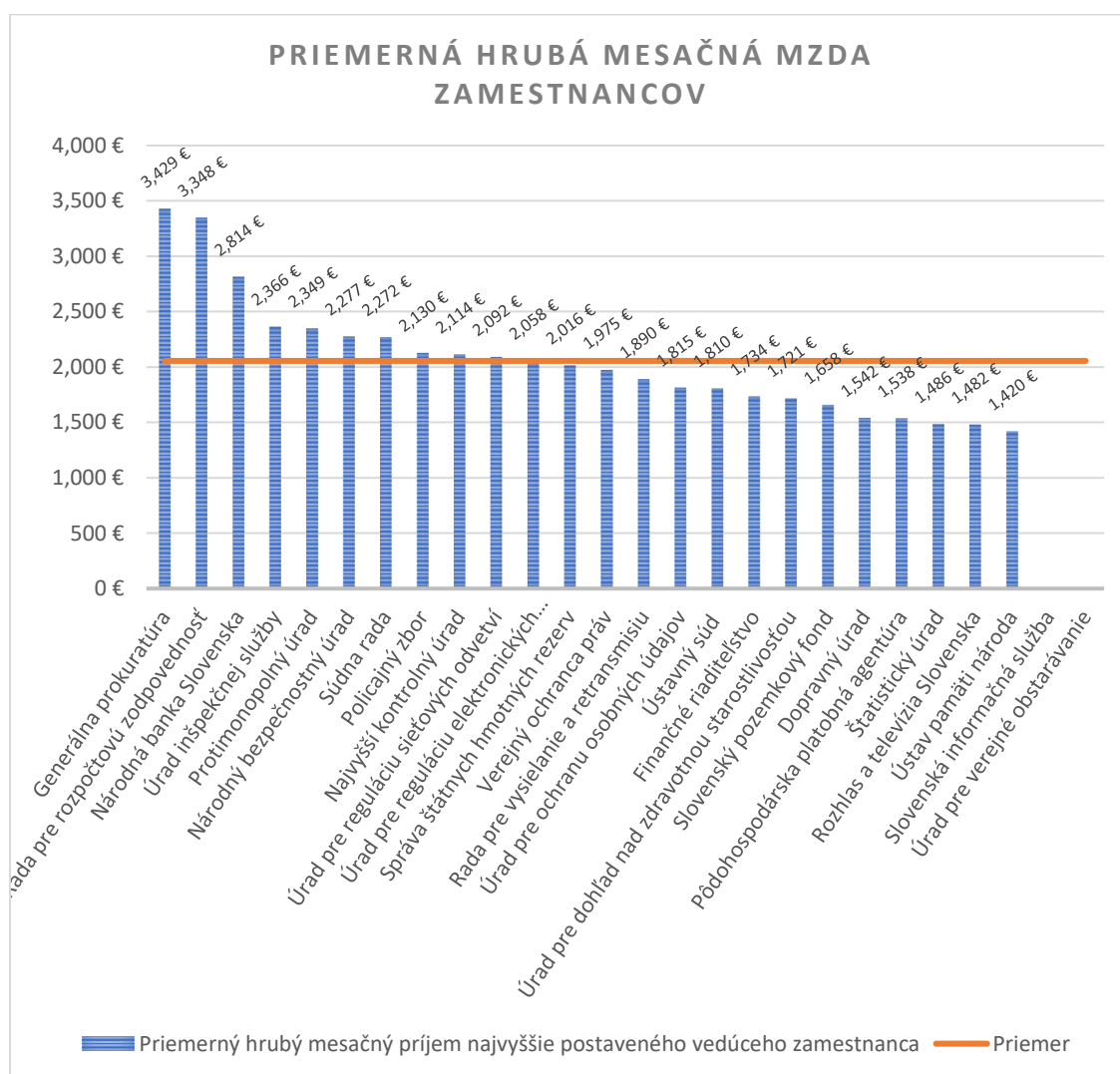
Graf 2: Odmeny členov rád

Zdroj: INEKO

Priemerné zárobky zamestnancov pomáhajú odzrkadľovať odbornosť, ktorá sa od nich vyžaduje, ale aj schopnosť jednotlivých inštitúcií dostatočne odbornosť odmeniť. V prípade Slovenskej informačnej služby a Úradu pre verejné obstarávanie nebol tento údaj zverejnený. S najnižšími platmi sa stretnú v zamestnanci Štatistického úradu, RTVS a Ústavu pamäti národa. Najlepšie odmeňovaní zamestnanci sú naopak na Generálnej prokuratúre, čo odzrkadľuje vzdelanostné nároky a kritéria praxe na prokurátorov; RRZ a NBS však tiež nezaostávajú.

Graf 3: Priemerná hrubá mesačná mzda zamestnancov

Zdroj: INEKO

V. Výberové konanie na pozíciu vedúceho úradu

Najtransparentnejšie výberové konania boli obe organizované Ministerstvom financií SR tento rok, jednalo sa o pozíciu predsedu RRZ a prezidenta FR. Tretím je výberové konanie na post generálneho prokurátora. Pri väčšine inštitúcií narážame na nedostatočnú oporu v zákone pri organizácii výberových konaní. Priebeh a spôsob výberu na danú pozíciu určuje orgán zodpovedný za menovanie, voľbu či nomináciu. V mnohých prípadoch absentuje aj stanovenie základných požiadaviek na kandidátov (ako napríklad požiadavky praxe, či znalosť cudzieho jazyka). V kombinácii s monokratickým rozhodovaním o nominantoch za zatvorenými dverami (napríklad pri vymenúvaní len príslušným ministrom) sa stáva nemožné akokoľvek skontrolovať vhodnosť vybraného kandidáta. Aj v tomto roku sa vláda rozhodla tieto diery v zákone využiť. Príkladmi sú dosadenie Jozefa Kissa do kresla generálneho riaditeľa PPA, či

bývalého poslanca za OĽANO Jána Marosza do vedenia SPF. Obom nomináciám predchádzali ukázkové výberové konania, ich výsledky však napokon nový minister pôdohospodárstva Samuel Vlčan odignoroval a využil právo priamej nominácie. Podobne príkladným výberovým konaním prešli kandidáti na post predsedu Úradu na ochranu osobných údajov, v novembri však bolo rozhodnutím vlády výberové konanie vyhlásené za neúspešné. Zatiaľ nie je jasné, či sa bude opakovať, alebo vláda pristúpi k rovnakej taktike ako pri PPA či SPF. V tomto prípade však posledné slovo má až parlament.

Kompletné výsledky hodnotenia môžete nájsť aj na <https://institucie.ineko.sk/> .

Tabuľka 7: Výberové konanie na pozíciu vedúceho úradu

VÝBEROVÉ KONANIE NA POZÍCIU VEDÚCEHO ÚRADU

1	Rada pre rozpočtovú zodpovednosť	5.8	96%
2	Finančné riaditeľstvo	4.8	79%
3	Generálna prokuratúra	4.4	73%
3	Úrad na ochranu osobných údajov	4.4	73%
5	Rozhlas a televízia Slovenska	4.1	69%
6	Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb	3.9	65%
7	Policačný zbor	3.8	63%
8	Úrad pre verejné obstarávanie	3.6	60%
8	Ústavný súd	3.6	60%
10	Úrad inšpekčnej služby	3.3	54%
11	Dopravný úrad	2.8	46%
12	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	2.6	44%
13	Verejný ochranca práv	1.9	31%
14	Národná banka Slovenska	1.8	29%
14	Súdna rada	1.8	29%
14	Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	1.8	29%
17	Ústav pamäti národa	1.5	25%
18	Najvyšší kontrolný úrad	1.3	21%
19	Národný bezpečnostný úrad	1.0	17%
19	Pôdohospodárska platobná agentúra	1.0	17%
19	Rada pre vysielanie a retransmisiiu	1.0	17%
19	Slovenská informačná služba	1.0	17%
19	Slovenský pozemkový fond	1.0	17%
19	Správa štátnych hmotných rezerv	1.0	17%
25	Protimonopolný úrad	0.8	13%
25	Štatistický úrad	0.8	13%
Maximálny počet bodov:		4.0	100%

Zdroj: INEKO

4. Hodnotenie jednotlivých inštitúcií

4.1. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť

Základné informácie a zhodnotenie

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) je nezávislý ústredný orgán monitorovania a hodnotenia vývoja hospodárenia Slovenskej republiky a hodnotenia plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti a pravidiel rozpočtovej transparentnosti. RRZ je zriadená ústavným

zákonom, v ktorom je definovaný spôsob obsadzovania členov, spôsob tvorby rozpočtu ako aj kompetencie. RRZ je nezávislá inštitúcia, zriadená mimo hierarchie vlády SR. O organizačných a personálnych záležitostiach inštitúcie rozhoduje Kancelária RRZ.

Štatutárny orgán RRZ je kolektívnym orgánom zloženým z troch členov. Pri vzniku RRZ bol zadefinovaný systém postupného dosádzania členov, počas jedného volebného cyklu by preto nemalo dôjsť ku výmene všetkých členov. Všetci členovia sú v súčasnosti volení na sedemročné funkčné obdobie, teda obdobie dlhšie ako štvorročný volebný cyklus. RRZ vďaka tomu nemôže byť riadená kandidátmi len jednej vlády. Funkčné obdobie je jednorazové, eliminuje sa tým riziko servilnosti svojim voliteľom. Poistkou je taktiež pluralita voliteľov, keďže každého člena navrhuje iný orgán. Všetkých kandidátov následne musí schváliť parlament, predsedu musí odobrať trojpäťtinová väčšina všetkých poslancov NR SR. Kandidáta na predsedu navrhuje vláda SR, jedného člena navrhuje prezident SR, druhého guvernér Národnej banky Slovenska.

Orgány, ktoré členov RRZ navrhujú a volia ich aj odvolávajú. Odvolanie zo svojvôle nie je zákonom prípustné, dôvodmi sú len právoplatný rozsudok súdu alebo absencia dlhšia než 6 mesiacov.

RRZ zverejňuje životopisy svojich členov, čím zvyšuje transparentnosť. Podľa dostupných informácií preto vieme, že žiadny z členov nevykonával politickú funkciu dva roky pred nástupom do funkcie.

Nezlučiteľnosť funkcií, napríklad s politickými funkciami, či členstvom v Bankovej rade Národnej banky Slovenska je počas výkonu funkcie garantovaná ústavným zákonom, po skončení funkcie pre členov platia obmedzenia.

Súčasný predseda RRZ Ján Tóth bol 17.9.2020 zvolený Národnou radou SR po absolvovaní výberového konania organizovaného Ministerstvom financií SR. 15.5.2020 bola ministerstvom zverejnená výzva na podávanie prihlášok. Prihlásiť sa mohli kandidáti z vlastnej iniciatívy, bez potreby nominácie iným aktérom do 12.6.2020. Kandidatúra nebola viazaná na slovenské občianstvo, nebola obmedzená vekom uchádzača. V rámci výberového konania predkladali kandidáti životopis, motivačný list a koncepciu riadenia a rozvoju RRZ. Podmienkami kandidatúry boli bezúhonnosť, vysokoškolské vzdelanie II. Stupňa, ovládanie cudzieho jazyka a relevantná prax.

Ministerstvo financií SR organizovalo aj verejné vypočutie, ktoré zákon nepožaduje. Pred jeho uskutočnením bol zverejnený zoznam kandidátov, ako aj ich životopisy, motivačné listy a koncepcie rozvoja, umožňujúc tak hĺbkovú kontrolu verejnosti. Kandidátov hodnotila špeciálne zriadená komisia, členmi boli zástupcovia parlamentu, vlády, končiaci predseda RRZ Ivan Šramko, a zástupcovia mimovládnych organizácií. Celý priebeh verejného vypočutia bol vysielaný naživo cez Facebook Ministerstva financií SR, kde je dostupný aj záznam. Počas verejného vypočutia kandidáti prezentovali svoje projekty a odpovedali na otázky komisie a verejnosti. Každý člen komisie následne zverejnil svoje bodové hodnotenie každého z uchádzačov.

Pozitívom bolo aj verejné hlasovanie v Národnej rade SR, v minulosti sa hlasovanie totiž utajovalo.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame zákonodarcom uzákoniť podmienku organizovať výberové konanie transparentnou formou, s využitím inštitútu verejného vypočutia a zabezpečiť tak, aby sa aj v ďalšom volebnom období predseda vyberal pod dohľadom verejnosti.
- Medzi podmienky na výkon funkcie členov rady odporúčame zahrnúť zamedzenie prestupu z politickej funkcie a požadovať najmenej dvojročné obdobie politickej inaktivity.

4.2. Generálna prokuratúra

Základné informácie a zhodnotenie

Generálna prokuratúra je ústredný štátny orgán a najvyšší orgán prokuratúry, ktorý je nadriadený ostatným prokuratúram. Na jej čele stojí generálny prokurátor, ktorého vymenúva a odvoláva prezident na návrh Národnej rady SR. Do výberu je zaradený aj tretí komponent, návrhy na voľbu kandidátov na generálneho prokurátora totiž môže podávať poslanec NR SR, minister spravodlivosti SR, verejný ochranca práv, Rada prokurátorov SR, profesijná organizácia právnikov, právnická vysoká škola so sídlom v SR a Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied. Funkčné obdobie generálneho prokurátora je sedem rokov, opakované zastávanie funkcie nie je možné. Odvolanie generálneho prokurátora je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, pri dlhodobej absencii, ak stratil občianstvo SR, ak nemá trvalý pobyt na SR, alebo ak podľa disciplinárneho rozhodnutia Ústavného súdu spáchal čin nezlučiteľný s výkonom funkcie generálneho prokurátora. O odvolaní rozhodujú rovnaké orgány ako pri jeho zvolení, teda prezident SR na

návrh NR SR. Návrh na odvolanie NR SR podáva jedna pätina poslancov ústavnoprávnemu výboru, o návrhu rozhoduje NR SR jednoduchou väčšinou.

Generálny prokurátor nesmie počas výkonu funkcie vykonávať politickú činnosť, ani sa politicky angažovať, platia pre neho aj iné zákonné obmedzenia. Rovnako platia aj obmedzenia pôsobnosti po výkone funkcie.

Generálna prokuratúra je inštitúciou nezávislou od hierarchie vlády, zadefinovaná v ústavnom zákone, s vlastnou rozpočtovou kapitolou v štátnom rozpočte. Generálny prokurátor rozhoduje o vnútornej štruktúre bez zásahov vlády, menuje si aj svojich zástupcov.

Aktuálna voľba generálneho prokurátora prebehla po verejnom vypočutí, ktoré však zákon nevyžaduje. Návrhy kandidátov mohli oprávnené subjekty predkladať od 11.9.2020 do 9.10.2020, čo by mal byť dostatočný čas pre kandidátov na prípravu. Vďaka iniciatíve Za dobrú voľbu bol zverejnený zoznam kandidátov spolu s príslušnými životopismi, motivačnými listami a koncepciami riadenia. Uchádzať sa mohli kandidáti s právnickou praxou a právnickým vzdelaním. Kandidátov v živom vysielaní verejného vypočutia vypočúval Ústavnoprávny výbor NR SR, sprostredkované sa pýtal aj otázky verejnosti. Záznam z verejného vypočutia je dostupný online. Následné hlasovanie v NR SR bolo verejné.

Vybrané odporúčania

- Voľba generálneho prokurátora by mala byť podmienená súhlasom ústavnej väčšiny vo verejnom hlasovaní.
- Podmienka nominácie oprávneným subjektom môže značne limitovať zoznam kandidátov. Odporúčame preto otvoriť prihlasovanie kandidátov na funkciu bez potreby byť nominovaným konkrétnym subjektom.
- Obmedzenie na občanov Slovenskej republiky, ako aj vekový prah 40 rokov považujeme za zbytočne diskriminačný a odporúčame ho zrušiť.
- Odporúčame zavedenie podmienky ovládania minimálne jedného svetového jazyk pre zaistenie možnosti získania lepšieho prehľadu v zahraničnej praxi a odbornej literatúre, ako aj na zjednodušenie komunikácie s prokuratúrami iných štátov.
- Verejná prezentácia koncepcií riadenia je bežnou súčasťou verejných vypočutí a má veľký prínos pri posudzovaní odbornosti kandidátov. Odporúčame preto uzákončiť koncepciu riadenia a rozvoja ako jeden z povinných dokumentov, ktorý kandidát

predkladá k prihláške. Zároveň odporúčame uzákoniť dobu na prihlasovanie na minimálne 30 kalendárnych dní.

- Pri verejnom vypočutí v Ústavnoprávnom výbore odporúčame vypočúvaciú komisiu rozšíriť aj o zástupcov relevantných odvetví, médií, či neziskových organizácií .
- Odporúčame zverejňovať podrobné hodnotenia kandidátov hodnotiacou komisiou.
- Pri voľbe v NR SR odporúčame zákonne nastaviť hlasovanie na verejné a zabrániť tak jeho utajovaniu.
- Problematickou pri GP je aj vysoká centralizácia moci. Rozdelenie právomocí generálneho prokurátora na viacero osôb, prípadne zriadenie kolektívneho orgánu by malo pozitívny efekt na nezávislosť prokuratúry.

4.3. Ústavný súd

Základné informácie a zhodnotenie

Ústavný súd Slovenskej republiky (ÚS) je nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti. ÚS rozhoduje v pléne alebo v senátoch. Plénum tvoria všetci sudcovia Ústavného súdu a Senát ústavného súdu sa skladá z predsedu senátu a dvoch sudcov. ÚS je kolektívnym orgánom zloženým z trinástich sudcov, ktorých na návrh NR SR vymenúva prezident SR. Tento spôsob obsadzovania funkcií je definovaný aj v ústavnom zákone. Životopisy všetkých sudcov sú zverejnené na webovom sídle ÚS. Funkčné obdobie sudcov je jednorazové trvajúce 12 rokov. Zákon sudcom povoľuje priamy prestup z politickej funkcie, sudkyňa ÚS Jana Laššáková preto mohla zákonne prestúpiť zo svojej funkcie poslankyne NR SR do ÚS, vo výkone svojho poslaneckého mandátu však následne pokračovať nemohla. Kandidatúra je obmedzená pre občanov Slovenskej republiky, uchádzači musia spĺňať kritéria praxe, bezúhonnosti a vysokoškolského vzdelania. Zoznamy kandidátov, ako aj príslušné dokumenty sú zverejňované.

V rámci výberového konania prebieha aj verejné vypočutie pred Ústavnoprávnym výborom NR SR, živý prenos a záznam sú zverejňované na sídle NR SR. Rozhodnutie výboru je verejné, členovia výboru, ktorí nesúhlasia s výsledkom majú právo zverejňovať svoje stanovisko.

Odvolanie sudcov ÚS je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, straty voliteľnosti do NR SR, pri dlhodobej absencii, alebo pri disciplinárnom rozhodnutí ÚS o porušení povinností alebo o správaní ohrozujúcom vážnosť ÚS a dôveru ku ÚS, o odvolaní rozhoduje prezident SR.

Rozpočet ÚS tvorí samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu a do organizácie ÚS nezasahujú iné orgány.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame zákonne definovať postupné obmieňanie sudcov ÚS, v záujme zníženia rizika ovládnutia ÚS nominantami jednej koalície.
- Pri voľbe sudcov ÚS v NR SR odporúčame hlasovať verejne a zmeniť jednoduchú väčšinu poslancov na zvolenie na ústavnú väčšinu.
- Kandidáti sa nemôžu voľne prihlásiť o funkciu sudcu ÚS, ale musia byť nominovaný oprávneným subjektom. Odporúčame odstrániť túto podmienku na zvýšenie počtu kvalifikovaných kandidátov.
- Odporúčame zrušiť vekové obmedzenia pre kandidátov pod 40 rokov ako aj zrušiť podmienku slovenského občianstva.
- Odporúčame uzákoniť požiadavku predkladania vízie riadenia kandidátmi a požiadavku na ovládanie cudzieho jazyka.
- Vzhľadom na predošlé skúsenosti odporúčame zákonom zamedziť priamym prechodom z politických funkcií do funkcií sudcov ÚS.
- Považujeme za žiaduce aby sa spoločne s členmi Ústavnoprávneho výboru NR SR verejného vypočutia a hodnotenia kandidátov zúčastňovali aj predstavitelia iných inštitúcií.
- Navrhujeme zákonne odtajniť voľbu v NR SR.

4.4. Národná banka Slovenska

Základné informácie a zhodnotenie

Podľa Ústavy SR je Národná banka Slovenska (NBS) nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky. Samostatné vymedzenie NBS v tretej hlave Ústavy SR ju predurčuje k nezávislosti v rámci inštitucionálnej hierarchie štátnej moci. Národná banka Slovenska vydáva v rámci svojej pôsobnosti všeobecne záväzné právne predpisy, ak to ustanovuje zákon. Je súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk a Eurosystému, to znamená, že koná v rámci pravidiel platných pre Európsky systém centrálnych bánk a aj pre Eurosystém.

Najvyšším riadiacim orgánom NBS je Banková rada NBS zložená z šiestich členov, guvernéra a viceguvernérov, ktorých vymenúva a prezident SR na návrh vlády schválený NR SR a troch ďalších členov bankovej rady NBS, ktorých vymenúva vláda na návrh guvernéra NBS.

Funkčné obdobie členov je šesťročné, členovia môžu funkciu zastávať neobmedzene veľa krát, guvernérom a viceguvernérom sa tá istá osoba môže stať najviac dvakrát. Kandidatúra nie je viazaná na občianstvo ani vek, kandidáti musia dokladovať dosiahnuté vzdelanie, prax a bezúhonnosť.

Odvolanie člena bankovej rady NBS je možné v prípade ak prestal spĺňať podmienky na výkon funkcie, alebo sa dopustil závažného pochybenia podľa osobitného predpisu. V prípade napadnutia odvolania o spore rozhoduje Súdny dvor. Napadnutie rozhodnutia o odvolaní má odkladný účinok. O odvolaní rozhodujú orgány, ktoré člena vybrali.

NBS je ukotvená v Ústave SR, jej nezávislosť od ostatných štátnych orgánov je zákonom garantovaná. NBS si tvorí vlastný rozpočet, zodpovedá aj za všetky organizačné a personálne otázky vnútri NBS.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame uzákoniť postupnú obmenu členov Bankovej rady NBS.
- Odporúčame zamedziť priamym prechodom z politických funkcií do funkcie člena rady, tak ako to prebehlo pri poslednom vymenovaní guvernéra NBS, Petra Kažimíra, ktorý prišiel priamo z funkcie ministra financií.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post generálneho riaditeľa a pri najnovšej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Odporúčame odtajniť voľbu v NR SR.

4.5. Rozhlas a televízia Slovenska

Základné informácie a zhodnotenie

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) je vysielateľom, ktorého poslaním je poskytovať službu verejnosti v oblasti vysielania. Riadenie a organizáciu RTVS zabezpečuje generálny riaditeľ v súčinnosti s radou RTVS. Generálny riaditeľ vymenúva dvoch svojich zástupcov, jedného pre Slovenský rozhlas a jedného pre Slovenskú televíziu. Funkčné obdobie riaditeľa je päťročné, opakované zastávanie pozície je možné len raz.

Rada má deväť členov. Členov rady volí a odvoláva národná rada nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov.

NRSR môže generálneho riaditeľa odvolať samostatne len v prípade odsúdenia a ak nevykonáva svoju funkciu alebo v súčinnosti s Radou RTVS, ktorá o návrhu na odvolanie generálneho riaditeľa rozhoduje dvojtretinovou väčšinou.

Výmena členov v rade je zabezpečená obmenou jednej tretiny členov rady každé dva roky. Funkčné obdobie člena rady je 6 rokov.

Rada je zložená z odborníkov, ktorí sú volení poslancami NRSR, ktorých navrhuje príslušný výbor NRSR. Návrhy na členov rady predkladajú príslušnému výboru právnické osoby z rôznych oblastí. Odborné kritériá na členov rady sú taxatívne stanovené zákonom tak, aby boli zastúpení odborníci z viacerých oblastí. Funkcia člena rady je nezlučiteľná s pracovnoprávnym vzťahom alebo iným vzťahom k RTVS. Toto obmedzenie sa vzťahuje aj na člena rady, ktorého blízka osoba je v riadiacej funkcii RTVS.

Financovanie RTVS je založené na viacerých zdrojoch najmä: koncesionárske poplatky, prostriedky zo štátneho rozpočtu poskytované na základe zmluvy so štátom a príjmy z vysielania. Na druhej strane, výška koncesionárskych poplatkov je stanovená zákonom č. 340/2012, čím sa stáva závislou od vôle poslancov NRSR.

Zákon o RTVS je jedným zo zákonov najlepšie definujúcich proces a priebeh výberového konania, určuje povinnosť zverejňovať výzvu na prihlásenie, určuje základné podmienky ukončeného vzdelania a praxe, dáva príslušnému výboru NR SR za povinnosť organizovať verejné vypočutia, určuje povinnosť toto vypočutie vysielat' naživo na webovom sídle NR SR.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame zahrnúť do odvolacieho procesu členov rady aj iných aktérov než len poslancov NR SR.
- Odporúčame posilniť pozíciu generálneho riaditeľa podmienkou zvolenia v NR SR ústavnou, trojpäťtinovou väčšinou a vo verejnej voľbe.
- Odporúčame medzi kritériá pre uchádzačov o funkciu generálneho riaditeľa zahrnúť aj znalosť cudzieho jazyka a predkladanie motivačného listu.
- Pre dosiahnutie vyššej objektivity pri verejnom vypočutí vo výbore NR SR odporúčame prizvať do odbornej komisie aj zástupcov iných relevantných organizácií.
- Odporúčame zverejniť platy riaditeľov sekcií RTVS pre vyššiu transparentnosť inštitúcie.

4.6. Úrad pre reguláciu elektronických komunikačných a poštových služieb

Základné informácie a zhodnotenie

Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb je orgánom štátnej správy. Úrad je regulačným a cenovým orgánom a vykonáva štátny dohľad v oblasti elektronických komunikácií a poštových služieb. Regulačný úrad vznikol zákonom 402/2013 v roku 1.1.2014 a stal sa právnym nástupcom Telekomunikačného úradu SR a Poštového úradu. Úrad je rozpočtová organizácia napojená na rozpočet ministerstva dopravy.

Predseda úradu volí a odvoláva NR SR na návrh vlády. Podpredsedu vymenúva a odvoláva vláda na návrh ministra dopravy. Funkčné obdobie predsedu ako aj podpredsedu je 6 ročné a obmedzené na najviac dve funkčné obdobia po sebe.

Súčasný predseda ÚREKPS bol zvolený po absolvovaní oficiálneho výberového konania organizovaného Ministerstvom dopravy SR. To vyhlasovalo výzvu pre všetkých kvalifikovaných účastníkov na svojom webovom sídle, kde bola zverejnená 14 dní. Kandidatúra nebola obmedzená len na slovenských občanov, ani viazaná na ich vek. Kandidáti predkladali životopisy, museli podložiť vysokoškolské vzdelanie, prax v relevantnom odvetví, bezúhonnosť a znalosť cudzieho jazyka. Rolu odbornej komisie zastávala Komisia pre technologický rozvoj a inovácie pri parlamentnom Výbore pre hospodárske záležitosti, zložená z predstaviteľov viacerých inštitúcií. Voľba kandidáta v NR SR prebehla verejne.

Odvolanie predsedu a podpredsedu majú na starosti orgány, ktoré ich volia, odvolanie je však možné len v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, alebo pri dlhodobej absencii.

ÚREKPS je nezávislým orgánom, o rozkladoch rozhodnutia úradu rozhoduje predseda, úrad má tiež na starosti organizáciu a personálne otázky, do ktorých iné orgány nezasahujú.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V ÚREKPS chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jeden z týchto inštitútov.
- Odporúčame uzákoniť povinnosť organizovať výberové konania s verejným vypočutím, uzákoniť aj požiadavku aktívnej znalosti cudzieho jazyka a medzi potrebné dokumenty kandidátov zaradiť víziu riadenia a motivačný list. Zoznam kandidátov by sa mal zverejňovať pre verejným vypočutím.

- Odporúčame ministerstvu zverejňovať zoznam členov odbornej komisie, ako aj jej podrobné hodnotenie všetkých uchádzačov.
- Vzhľadom na pravidelné utajovanie hlasovaní pri voľbách vedúcich predstaviteľov inštitúcií odporúčame uzákoniť podmienku verejnej voľby v NR SR.
- Odporúčame preniesť kompetenciu voľby podpredsedu z vlády výlučne na predsedu.

4.7. Policajný zbor

Základné informácie a zhodnotenie

Na čele Policajného zboru je prezident, ktorého vymenúva minister vnútra na odporúčanie výboru pre obranu a bezpečnosť NR SR. Funkčné obdobie prezidenta sú štyri roky, opakovane zvolený môže byť dvakrát. Vymenovaniu zo zákona predchádza výberové konanie s verejným vypočutím v príslušnom výbore NR SR. Ministerstvo vnútra zverejňuje výzvu na prihlásenie po dobu minimálne 30 dní, nominácia na kandidatúru nie je nutná. Policajným prezidentom sa môže stať kvalifikovaný uchádzač bez ohľadu na vek, musí však byť príslušníkom Policajného zboru, mať relevantnú prax a prax v riadiacej pozícii v rámci PZ a vysokoškolské vzdelanie.

Kandidáti predkladajú životopis a koncepciu rozvoja a riadenia PZ, ministerstvo tieto dokumenty zverejňuje pred verejným vypočutím. Odborná komisia sa skladá z predstaviteľov rôznych inštitúcií, výsledky voľby sa zapisujú a zverejňujú, členovia komisie, ktorí s finálnym výsledkom nesúhlasia, môžu požiadať o zápis svojho vyjadrenia k danej veci.

O odvolaní prezidenta PZ rozhoduje minister vnútra z objektívnych dôvodov, alebo na základe odôvodneného návrhu ministra vnútra SR na odporúčanie príslušného výboru NR SR. Odvolanie prezidenta PZ je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, pri dlhodobej absencii, ak prestal spĺňať podmienky na výkon funkcie, ak stratil občianstvo SR, ak nemá trvalý pobyt na SR, alebo na základe odôvodneného návrhu ministra vnútra SR na odporúčanie príslušného výboru NR SR.

Zástupcov v rámci PZ ustanovuje do funkcie príslušný nadriadený.

Vybrané odporúčania

- Predstaviteľom PZ je jeho prezident, organizácia PZ je silno hierarchická. Nezávislosť inštitúcie posilňuje demokratické riadenie, ktoré sa ľahšie zabezpečuje pomocou kolektívneho orgánu, alebo s pomocou kontrolného orgánu. V PZ chýba pluralita riadenia, odporúčame preto rozptýliť právomoci na viacero osôb alebo orgánov.

- Prezidentom PZ sa môže stať výlučne príslušník Policajného zboru. Z toho vyplýva aj podmienka slovenského občianstva. Odporúčame rozšíriť pole kandidátov na nepolicajtov a občanov iných krajín.
- V rámci výberového konania odporúčame požadovať predkladanie motivačného listu a zahrnúť do podmienok znalosť cudzieho jazyka.
- Verejné vypočutie prebiehajúce v príslušnom výbore NR SR odporúčame vysielat' naživo pre posilnenie verejnej kontroly.
- Hodnotenia jednotlivých kandidátov odporúčame zverejňovať.
- Pre docielenie čo najvyššej nezávislosti navrhujeme presunúť kompetencie vyberania kandidátov z ministra na NR SR. Vhodné by bolo voliť kandidáta verejným hlasovaním ústavnou väčšinou, následne by kandidáta musel ešte schvaľovať prezident SR.
- V prípade spoločenskej dohody, že prezident PZ je politickým nominantom, za ktorého preberá minister vnútra plnú politickú zodpovednosť, je prirodzené, ak sa kompetencie ministra pri nominovaní, vymenúvaní a odvolávaní nominanta posilnia. Verejné vypočutie kandidáta, resp. kandidátov, vrátane možnosti kladenia otázok by však malo byť aj pri tomto prístupe zachované.
- Schvaľovanie rozpočtu vládou ohrozuje nezávislosť PZ. Politicky nezávislejší spôsob financovania, prípadne financovanie z interných zdrojov (pokúť a podobne) by viedol ku väčšej suverenite.
- Minister vnútra schvaľuje vnútornú organizáciu PZ. Presunutie tejto kompetencie do rúk prezidenta by viedlo ku posilneniu nezávislosti.

4.8. Verejný ochranca práv

Základné informácie a zhodnotenie

Inštitút Verejného ochrancu práv (VOP) má právny základ v Ústave SR Čl. 151. V ústave je tiež formulovaná potreba jeho nezávislosti: „Verejný ochranca práv je nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.“ Verejného ochrancu práv (VOP) volí národná rada z kandidátov, ktorých navrhne najmenej 15 poslancov národnej rady. Funkčné obdobie verejného ochrancu práv je 5 rokov, tá istá osoba môže vykonávať funkciu VOP v dvoch funkčných obdobiach za sebou.

Verejný ochranca práv má právny základ v Ústave SR, čím je jeho legitimita v právnom štáte SR je ťažko spochybniteľná, VOP má významnú kompetenciu podávania podnetov na začatie konania Ústavného súdu (Čl. 130 ods. 1 písm. g), ako aj silné postavenie v inštitucionálnom systéme umocňuje právna úprava, ktorá mu umožňuje konať iniciatívne: „Verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy“ (§13 zákona č. 564/2001 Z. z. ods.1). Pri vybavovaní podnetu je verejný ochranca práv oprávnený vstupovať do objektov orgánov verejnej správy, a tiež klásť otázky zamestnancom orgánov verejnej správy (§17 zákona č. 564/2001 Z. z. ods. 1).

Kancelária verejného ochrancu práv je riadená vedúcim kancelárie, ktorého vymenúva a odvoláva VOP. Organizačný poriadok kancelárie vydáva VOP, verejný ochranca práv predkladá národnej rade každý rok správu o činnosti. Za verejného ochrancu práv možno zvoliť občana Slovenskej republiky, ktorý nie je členom politickej strany ani politického hnutia

Vybrané odporúčania

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov pred odbornou komisiou a pri novej voľbe odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Navrhujeme otvoriť kandidatúru a zrušiť podmienku nominácie oprávneným subjektom.
- Odporúčame zrušiť podmienku dosiahnutého veku a lepšie zadefinovať kritéria dosiahnutého vzdelania a praxe.
- Odporúčame do procesu zvolenia a odvolávania zahrnúť viacerých aktérov než len poslancov NR SR a zaviesť povinné verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR.
- Pre dosiahnutie vyššej objektivity pri verejnom vypočutí vo výbore NR SR odporúčame prizvať do odbornej komisie aj zástupcov iných relevantných organizácií.
- Odporúčame ustanoviť zástupcu Verejného ochrancu práv.

4.9. Úrad na ochranu osobných údajov

Základné informácie a zhodnotenie

Úrad na ochranu osobných údajov Slovenskej republiky (ÚOOÚ) je orgánom štátnej správy s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorý vykonáva dozor nad ochranou osobných údajov a podieľa sa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb pri spracúvaní ich osobných údajov. Pri výkone svojej pôsobnosti postupuje nezávisle a riadi sa ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a medzinárodnými zmluvami,

ktorými je Slovenská republika viazaná. Na čele ÚOOU je predseda, volený NR SR na návrh vlády, ktorého zastupuje podpredseda. Funkčné obdobie predsedu je päťročné, opakované zvolenie je možné len raz. Kandidatúra nie je viazaná na vek, či štátnu príslušnosť, kandidát však musí spĺňať podmienky relevantnej praxe a vzdelania, čo dokladuje vo svojom životopise.

Predseda môže odvolať len orgán, ktorý ho zvolil, a to je možné len po splnení zákonných podmienok.

Inštitúcia vydáva vlastný organizačný poriadok.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V ÚOOU odporúčame rozložiť právomoci na viacero osôb alebo orgánov pre posilnenie demokratických procesov.
- Pri voľbe v NR SR odporúčame zvoliť verejné hlasovanie, prípadne by mohlo byť rozhodnutie na ústavnej väčšine.
- Odporúčame prenechať kompetencie menovať podpredsedu len na predsedovi úradu.
- Odporúčame dodržať štandardy výberového konania nestavené pri poslednom neúspešnom výberovom konaní a rozšíriť ich o naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu pred odbornou komisiou.
- Odporúčame obmedziť politickú príslušnosť predsedu a zamedziť priamemu prechodu z politickej funkcie a prechodu v horizonte dvoch rokov.
- Platy vedúcich predstaviteľov odporúčame naviazať na priemernú mzdu v hospodárstve.

4.10. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví

Základné informácie a zhodnotenie

ÚRSO je orgánom štátnej správy s celoslovenskou pôsobnosťou. Zámerom úradu je regulácia sieťových odvetví, aby sa zabránilo možnému zneužitiu monopolného postavenia distribútorov v oblasti energetiky, plynárenstva, tepelnej energetiky a vodného hospodárstva. ÚRSO sa usiluje o ochranu spotrebiteľa s ohľadom na návratnosť investícií pre regulované subjekty.

Na čele úradu je predseda, ktorého vymenúva a odvoláva vláda. Funkčné obdobie predsedu úradu je 6 rokov. Tá istá osoba môže byť vymenovaná za predsedu úradu najviac na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. Prezident vymenuje členov rady na návrh NRSR a vlády

tak, aby traja členovia rady boli vymenovaní na návrh NRSR a traja členovia rady na návrh vlády. Funkčné obdobie člena rady je 6 rokov. Rada sa z jednej tretiny obnovuje každé dva roky. Tá istá osoba môže byť vymenovaná za člena rady najviac na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. Obsadzovanie členov rady je založené na konsenze viacerých zložiek štátnej moci: prezident, parlament, exekutíva. Dá sa predpokladať zabezpečenie politickej nezávislosti. Predseda ani podpredsedovia nie sú členmi rady. Výberové konanie na predsedu sa uskutočnilo tento rok a bolo organizované Ministerstvom hospodárstva. Na pozíciu bol vyhlásená výzva na prihlásenie, kandidatúra nebola viazaná na vek. Kandidáti museli preukázať svoje vysokoškolské vzdelanie aj prax v predkladanom životopise. Verejné vypočutie nie je síce zákonom vyžadované, konalo sa však vo Výbore NR SR pre hospodárske záležitosti. Komisia pre energetiku pri Výbore NR SR pre hospodárske záležitosti zastávala úlohu komisie. Komisia je zložená zo zástupcov viacerých inštitúcií.

Odvolanie predsedu ÚRSO je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, pri dlhodobej absencii, ak mu vo výkone funkcie bráni konflikt záujmov. O odvolaní rozhoduje vláda.

Predseda úradu je zároveň vedúci služobného úradu. Personálne rozhodnutia sú v jeho kompetencii a disponuje tak väčšou mierou nezávislosti ako napríklad PMÚ, ÚVO. Kvalifikačné podmienky pre uchádzačov o pozíciu predsedu a podpredsedu úradu sú stanovené zákonom. Taktiež sú zákonom stanovené vzdelanostné a odborné podmienky pre členov rady. Organizačný poriadok je schvaľovaný autonómne (nezávisle na inej inštitúcii) predsedom úradu, inštitúcia je suverénna v rozhodovacích procesoch, o odvolacích konaniach rozhoduje regulačná rada.

Vybrané odporúčania

- Úrad je financovaný zo štátneho rozpočtu. Predseda úradu predkladá návrh rozpočtu na schvaľovanie vláde a následne parlamentu. Prerozdelenie financií je v kompetencii predsedu úradu. Navrhujeme nezávislosť posilniť doplnením spôsobu financovania na viacdrojové. Úrad by mohol byť druhotne financovaný z poplatkov regulovaných subjektov.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu predsedu ÚRSO je v rukách vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie zaviesť verejné hlasovanie ústavnej väčšiny poslancov NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR.

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu riaditeľa pred odbornou komisiou a pri budúcej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.

4.11. Najvyšší kontrolný úrad

Základné informácie a zhodnotenie

Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ) je štátny orgán s celoslovenskou pôsobnosťou a jeho právne vymedzenie je definované Ústavou SR a Zákonom č. 39/1993 Z. z.. Vo svojej kontrolnej činnosti je na iných orgánoch štátnej moci nezávislý. NKÚ kontroluje hospodárenie s prostriedkami a majetkom štátu. Kontrolná pôsobnosť sa vzťahuje na vládu SR a ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy a na orgány im podriadené. NKÚ môže kontrolovať štátne orgány ako aj právnické osoby u ktorých vykonáva funkciu zakladateľa alebo zriaďovateľa štát. Patria sem tiež obce, vyššie územné celky a právnické osoby nimi zriadené. Úrad taktiež vypracúva stanovisko k návrhu štátneho rozpočtu SR v ktorom hodnotí aj návrh rozpočtu verejnej správy. Na čele NKÚ stojí predseda volený NR SR, ktorého funkčné obdobie je najviac dvakrát sedem rokov. Spôsob obsadzovania predsedu je definovaný aj v ústavnom zákone. Kandidáti nemusia mať slovenské občianstvo a kandidatúra nie je podmienená dosiahnutým vekom.

Odvolanie predsedu je možné len z konkrétnych zákonných dôvodov, o odvolaní rozhodujú orgány, ktoré predsedu aj volia.

NKÚ je nezávislým orgánom, ktorého kompetencie sú definované v ústavnom zákone. Do vnútornej organizácie nezasahujú iné orgány, organizačný poriadok vydáva predseda, rozpočet je tvorený samostatnou kapitolou štátneho rozpočtu.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V NKÚ chýba pluralita riadenia, odporúčame preto rozložiť právomoci na viacero osôb alebo orgánov.
- Voľbu predsedu odporúčame vykonávať verejnou voľbou v NR SR, najlepšie po zhode ústavnej väčšiny poslancov a ďalšieho štátneho orgánu (napríklad prezidenta SR).
- Odvolanie šéfa NKÚ je možné aj v prípade neplnenia povinností, túto vágnu definíciu navrhujeme bližšie špecifikovať aby s vyhlo prípadným politickým odvolaniam.

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu pred odbornou komisiou a pri budúcej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Súčasťou zákonného ukotvenia inštitúcie by mali byť aj jasne stanovené podmienky na výkon funkcie, vrátane požiadaviek na prax, vzdelanie a znalosť cudzieho jazyka.
- Na obsadzovaní podpredsedu by sa nemal podľa našich odporúčaní podieľať iný orgán než predseda.

4.12. Súdna rada

Základné informácie a zhodnotenie

Súdna rada SR (súdna rada) je riadiacim, kreačným a kontrolným orgánom súdnej moci na Slovensku. Je zložená z 18 členov a ich funkčné obdobie je 5 rokov a môže sa opakovať dvakrát. Členmi súdnej rady sú traja členovia volení NR SR, traja menovaní prezidentom SR a traja menovaní vládou. Za členov môžu byť vymenovaní kandidáti s vysokoškolským vzdelaním a najmenej 15-ročnou odbornou praxou. Kandidáti nemusia byť slovenskými občanmi. Uchádzači pri návrhu na voľbu predkladajú životopisy. Voľba v NR SR bola verejná.

Súdna rada je ukotvená v ústavnom zákone, definované sú v ňom aj spôsoby obsadzovania členov, ako aj kompetencie SR. Súdna rada je definovaná ako nezávislá inštitúcia, rozpočet tvorí samostatnú kapitolu a štatút je schvaľovaný v rámci inštitúcie. Kanceláriu SR, ktorá zabezpečuje organizačné a personálne zabezpečenie, vedie vedúci Kancelárie SR menovaný predsedom SR.

Vybrané odporúčania

- Súdna rada je kolektívny orgán zložený z 18 sudcov. Ku obmedzeniu nezávislosti môže dôjsť v prípade, ak k výmene členov dochádza v rovnakom čase. Navrhujeme zákonom ustanoviť, aby sa členovia SR obmieňali postupne.
- Troch členov SR, ktorých volí NR SR odporúčame voliť vo verejnej voľbe v NR SR ústavnou väčšinou, následne podmieniť vymenovanie súhlasom prezidenta SR.
- Navrhujeme otvoriť výberové konanie na pozície členov SR. Odporúčame zrušiť podmienku nominácie oprávneným subjektom, povoliť kandidatúru bez ohľadu na vek a žiadať znalosť cudzieho jazyka. Zároveň navrhujeme požadovať od kandidátov motivačný list a koncepciu rozvoja.

- Výzvu na prihlásenie kandidátov odporúčame zverejniť na dobu najmenej 30 dní.
- Odporúčame zaviesť povinné verejné vypočutie, vedené odbornou hodnotiacou komisiou zloženú z predstaviteľov viacerých inštitúcií. Po vypočutí by každý z členov komisie mal zverejňovať svoje hodnotenia. Verejné vypočutie odporúčame vysielat' naživo a sprístupniť z neho záznam.
- Odvolanie členov SR je možné bez udania dôvodu. Pre posilnenie nezávislosti odporúčame jasne zadefinovať prijateľné dôvody odvolania.
- Odporúčame naviazať odmeny členov SR na priemernú hrubú mesačnú mzdu v hospodárstve za predchádzajúci rok.
- Členovia SR okrem predsedu a členov SR volených NR SR nezverejňujú životopisy. Pre zvýšenie transparentnosti inštitúcie odporúčame životopisy zverejňovať.

4.13. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou

Základné informácie a zhodnotenie

Podľa §17 zákona č. 581/2004 Z. z. sa Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS) zveruje vykonávanie dohľadu nad verejným zdravotným poistením a dohľadu nad poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Úrad predkladá vláde správu o činnosti, správu o hospodárení, správu o stave vykonávania verejného zdravotného poistenia a rozpočet úradu. Orgánmi ÚDZS sú predseda ÚDZS, správna rada a dozorná rada. Predsedu volí vláda na návrh ministra zdravotníctva. Kandidatúra nie je viazaná na občianstvo ani vek uchádzača. Podmienkou je však prax a vysokoškolské vzdelanie.

Na výbere členov správnej ani dozornej rady sa nepodieľa predseda ÚDZS. Členov správnej rady volí vláda SR na návrh ministra zdravotníctva, členov dozornej rady volí NR SR na návrh vlády. Členstvo predsedu v správnej ani dozornej rade nie je prípustné. Funkčné obdobie predsedu je päťročné, rovnaká osoba môže byť zvolená najviac dvakrát.

Odvolávanie predsedu je v kompetencii vlády, odvoláva na návrh ministra zdravotníctva. Odvolanie musí byť odôvodnené.

ÚDZS je suverénna vo svojich rozhodnutiach, organizačný poriadok schvaľuje predseda, rovnako si predseda vyberá svojho zástupcu a ostatných vedúcich funkcionárov. O rozkladoch rozhodnutí rozhoduje predseda. Rozpočet úradu je schvaľovaný v NR SR, súčasťou rozpočtu sú aj napríklad príspevky poisťovní.

Vybrané odporúčania

- Navrhujeme definovať systém postupného obmieňania členov v dozornej rade.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu predsedu je v rukách vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie by bolo zaviesť verejné hlasovanie ústavnej väčšiny v NR SR v kombinácii so schválením prezidenta SR.
- Odporúčame definovať podmienky na odvolanie členov dozornej rady z funkcie.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu pred odbornou komisiou a pri budúcej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.

4.14. Úrad pre verejné obstarávanie

Základné informácie a zhodnotenie

Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO) je ústredným orgánom štátnej správy pre verejné obstarávanie. ÚVO patrí do štruktúry štátnej správy, ktorej riadenie podlieha vláde. Orgánmi úradu sú predseda úradu, dvaja podpredsedovia úradu a rada. Ich funkčné obdobie je 5 rokov. Základným stupňom rozhodovania a riadenia sú odbory. Predsedu volí NR SR na návrh vlády, znovuzvolený môže byť jedenkrát. V rámci výberu museli kandidáti absolvovať verejné vypočutie organizované Úradom vlády. Kandidatúra nebola podmienená nomináciou iným subjektom a nebola viazaná na vek. Kandidáti predkladali životopisy a koncepciu riadenia. Verejné vypočutie bolo vysielané naživo, záznam z neho je dostupný online. Verejné vypočutie viedla vláda.

Rada sa skladá z predsedu, podpredsedov a členov menovaných vládou. Členovia nesmú byť zamestnancami úradu a na ich výbere sa nepodieľa predseda.

Odvolanie predsedu ÚVO je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, alebo pri dlhodobej absencii. NR SR môže predsedovi ÚVO pozastaviť výkon funkcie a vláda podpredsedovi ÚVO, ak bolo proti nim začaté trestné stíhanie v súvislosti s výkonom ich funkcie. O odvolaní rozhoduje NR SR na základe návrhu vlády.

Rozpočet ÚVO pozostáva zo samostatnej rozpočtovej kapitoly štátneho rozpočtu.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame minimalizovať vplyv vlády na vnútorné riadenie inštitúcie, prenechať kompetenciu schvaľovania štatútu na predsedu a umožniť mu stanovovať si svojho

zástupcu a ostatných vedúcich zamestnancov. Zásahy do personálnych záležitostí ÚVO považujeme za neprimeraný presah výkonnej moci.

- Odporúčame oddeliť členstvo v rade od štatutárneho orgánu.
- Postupný systém výmeny členov rady by pomohol zabrániť riziku dosadeniu nominantov jednej vlády.
- Navrhujeme, aby členov rady odvolávalo viacero aktérov než len vláda, napríklad parlament alebo prezident by mali pri takýchto kľúčových funkciách zohrávať rolu poistky v prípade dosádzania nevhodných kandidátov.
- Odporúčame lepšie definovať požiadavky na predsedu ÚVO, napríklad definovať akú prax a vzdelanie by mal mať, prípadne aký cudzí jazyk má ovládať.
- Pri voľbe predsedu ÚVO odporúčame hlasovanie odtajniť a umožniť tak verejnú kontrolu poslancov NR SR.
- Odporúčame naviazať platy členov rady ako aj predsedu a podpredsedov na priemernú mesačnú mzdu v hospodárstve.
- Odporúčame zverejňovať platy zamestnancov.

4.15. Rada pre vysielanie a retransmisiu

Základné informácie a zhodnotenie

Rada pre vysielanie a retransmisiu (RVR) presadzuje záujmy verejnosti v oblasti slobody prejavu, kultúry a vzdelania. Dbá o uchovávanie plurality informácií v spravodajských reláciách vysielateľov. Vykonáva „štátnu reguláciu v oblasti vysielania, retransmisie a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie.“ Pôsobnosť rady je definovaná v §5 zákona č. 308/2000 Z. z.. Dotýka sa najmä vysielateľov, ktorí vysielajú na základe zákona alebo na základe licencie podľa zákona č. 308/2000 Z. z..

Rada vykonáva svoju činnosť prostredníctvom členov rady. Úlohy spojené s činnosťou rady plnia zamestnanci Kancelárie Rady pre vysielanie a retransmisiu. Rada má deväť členov, ktorých funkčné obdobie je šesťročné a opakované najviac dvakrát. A jedna tretina členov sa obnovuje každé dva roky. Členov volí NR SR na návrh poslancov, profesijných inštitúcií a občianskych združení pôsobiacich v oblasti audiovizie, hromadných informačných prostriedkov, kultúry, vedy, vzdelávania, športu, registrovaných cirkví a náboženských spoločností a občianskych združení občanov so zdravotným postihnutím prostredníctvom Koordinačného výboru pre otázky zdravotne postihnutých občanov Slovenskej republiky. Výzvu na zasielanie návrhov kandidátov zverejňuje NR SR na svojom webovom sídle, v rámci

nej sa požadujú zasielať životopisy. Novela zákona vyžaduje verejné vypočutie kandidátov na členov rady pred príslušným výborom NR SR, ktoré musí byť vysielané naživo na webovom sídle NR SR.

O odvolaní členov RVR rozhoduje NR SR, odvolanie musí byť odôvodnené.

Rozhodnutia RVR nemôžu byť menené inými orgánmi okrem správnych súdov. Riaditeľ a kancelária RVR zodpovedného za personálne otázky v rámci inštitúcie volí RVR.

Vybrané odporúčania

- Všetci členovia RVR sú volení výlučne NR SR. Navrhujeme rozšíriť počet orgánov potrebných na vymenovanie člena pre zvýšenie kontroly a zabezpečenie väčšej politickej nezávislosti. Odporúčame voliť členov vo verejnej voľbe v NR SR ústavnou väčšinou, následne podmieniť vymenovanie súhlasom prezidenta SR.
- Navrhujeme otvoriť výberové konanie na pozície členov rady. Odporúčame zrušiť podmienku nominácie oprávneným subjektom, povoliť kandidatúru občanom iných krajín, zrušiť podmienku minimálneho veku. Vhodné by bolo uzákoniť aj podmienku dosiahnutého vysokoškolského vzdelania, relevantnej praxe a žiadať znalosť cudzieho jazyka. Navrhujeme aj požadovať od kandidátov motivačný list a koncepciu rozvoja RVR.
- Výzvu na prihlásenie kandidátov odporúčame zverejniť na dobu najmenej 30 dní.
- V rámci verejného vypočutia odporúčame zriadiť odbornú hodnotiacu komisiu zloženú z predstaviteľov viacerých inštitúcií, nie len z členov výboru. Po vypočutí by každý z členov komisie mal zverejňovať svoje hodnotenia.
- Odvolanie člena RVR je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, pri dlhodobej absencii, ak prestal spĺňať podmienky na výkon funkcie, alebo ak koná v rozpore so štatútom RVR. Pre zachovanie nezávislosti odporúčame vypustiť možnosť odvolania kvôli konaniu v rozpore so štatútom. Takéto odôvodnenie je vágne a riskantné, aj vzhľadom na to že si RVR štatút neschvaľuje sama.
- Právomoc odvolať členov odporúčame rozdeliť medzi NR SR a prezidenta SR.
- Za problematické považujeme schvaľovanie rozpočtu vo výbore NR SR, aj vzhľadom na to, že rada nemá vlastné významné príjmy s ktorých by sa rozpočet dotváral. V kombinácii so schvaľovaním štatútu vo výbore to považujeme za značný zásah do suverenity inštitúcie a navrhujeme obe právomoci presunúť do rady.

4.16. Ústav pamäti národa

Základné informácie a zhodnotenie

Ústav pamäti národa (ÚPN) je jednou z najmladších inštitúcií na Slovensku. Jeho úlohami sú napríklad vykonávať neustranné hodnotenie doby neslobody, analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich, sprístupňovať prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní, zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti, poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, či systematicky zhromažďovať, odborne, vedecky a dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na dobu neslobody. Orgánmi ÚPN sú správna a dozorná rada. Správna rada má deväť členov, polovica z nich sa mení každé tri roky. Piatich členovia sú menovaní vládou, dvoch volí NR SR a dvoch prezident, ich funkčné obdobie je šesťročné.

Kandidáti na členov Správnej rady nemusia mať slovenské občianstvo, kandidatúra tiež nie je viazaná na vek.

Odvolať členov je možné len z objektívnych dôvodov, alebo na základe zistení dozornej rady ÚPN. Členov správnej rady odvolávajú rovnaké orgány, ktoré ich do funkcie dosadili.

ÚPN je nezávislou inštitúciou, ktorá o svojej organizácii a odvolacích konaniach rozhoduje sama.

Vybrané odporúčania

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post členov Správnej rady ÚPN pred odbornou komisiou a dodržanie priebehu výberových konaní podľa našich odporúčaní.
- Odporúčame pre uchádzačov stanoviť kritériá praxe, vzdelanostné kritériá, podmienku ovládania cudzieho jazyka.
- Odporúčame od kandidátov vyžadovať motivačný list a projekt alebo víziu riadenia.
- Odporúčame obmedziť politickú príslušnosť členov a zamedziť priamemu prechodu z politickej funkcie a prechodu v horizonte dvoch rokov.
- Odporúčame členom Správnej rady zamedziť opakovanému zastávaniu funkcie.
- Navrhujeme, aby na zvolenie členov Správnej rady volených NR SR bola potrebná ústavná väčšina a zároveň aby bola voľba vždy verejná.

4.17. Štatistický úrad

Základné informácie a zhodnotenie

Štatistický úrad (ŠÚ) je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť štatistiky. Na čele Štatistického úradu je predseda úradu, ktorého na návrh vlády vymenúva a odvoláva prezident. Tú istú osobu je možné vymenovať za predsedu úradu najviac na dve funkčné obdobia za sebou. Funkčné obdobie predsedu úradu je 5 rokov. Kandidatúra na pozíciu nie je viazaná na občianstvo ani na vek.

O odvolaní predsedu ŠÚ rozhoduje prezident SR na návrh vlády SR a to len v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, alebo ak prestal spĺňať podmienky na výkon funkcie.

V odvolacích konaniach proti rozhodnutiam ŠÚ rozhoduje predseda. Rozpočet tvorí samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu.

Vybrané odporúčania

- Štatutárnym orgánom je len predseda. Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V ŠÚ chýba pluralita v riadení, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Predseda je menovaný prezidentom na návrh vlády. Navrhujeme preniesť kompetenciu menovať predsedu na NR SR pre zvýšenie kontroly a zabezpečenie väčšej politickej nezávislosti. Odporúčame voliť predsedu vo verejnej voľbe v NR SR ústavnou väčšinou, následne podmieniť vymenovanie súhlasom prezidenta SR.
- Navrhujeme otvoriť výberové konanie na pozíciu predsedu. Odporúčame zrušiť podmienku nominácie oprávneným subjektom. Vhodné by bolo uzákoniť aj podmienku dosiahnutého vysokoškolského vzdelania, relevantnej praxe a žiadať znalosť cudzieho jazyka. Zároveň navrhujeme požadovať od kandidátov životopis, motivačný list a víziu riadenia ŠÚ.
- Výzvu na prihlásenie kandidátov odporúčame zverejniť na dobu najmenej 30 dní.
- Odporúčame zaviesť povinné verejné vypočutie, vedené odbornou hodnotiacou komisiou zloženú z predstaviteľov viacerých inštitúcií. Po vypočutí by každý z členov komisie mal zverejňovať svoje hodnotenia. Verejné vypočutie odporúčame vysielat' naživo a sprístupniť z neho záznam.
- Právomoc odvolať predsedu odporúčame rozdeliť medzi NR SR a prezidenta SR.

- ŠÚ ako ostatný ústredný orgán štátnej správy podlieha silným zásahom zo strany vlády. Schvaľovanie štatútu a menovanie generálneho tajomníka služobného úradu, ktorý je najvyšším vedúcim zamestnancom okrem predsedu v úrade odporúčame presunúť z kompetencie vlády do kompetencie predsedu.

4.18. Úrad inšpekčnej služby

Základné informácie a zhodnotenie

Úrad inšpekčnej služby je osobitnou súčasťou Policajného zboru s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky, na odhaľovanie, vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov príslušníkov Policajného zboru a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže (s účinnosťou od 1. februára 2019). V pôsobnosti Úradu inšpekčnej služby je aj vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov príslušníkov Finančnej správy /colníkov/ (s účinnosťou od 1. januára 2020). Úrad inšpekčnej služby plní tiež v rozsahu vymedzenom ministrom vnútra Slovenskej republiky úlohy na úseku vnútornej kontroly, finančnej kontroly, ochrany osobných údajov, vybavovania sťažností, vybavovania petícií a úlohy zodpovednej osoby podľa osobitných predpisov v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Na čele ÚIS stojí riaditeľ, menovaný vládou na odporúčanie výboru pre obranu a bezpečnosť NR SR. Uchádzači prechádzajú výberovým konaním, následne z nich po verejnom vypočutí vyberá najvhodnejších kandidátov výbor. Pred výberovým konaním zverejní ministerstvo vnútra výzvu po dobu minimálne 30 dní, prihlásiť sa môžu kandidáti bez ohľadu na vek. Kandidáti musia spĺňať kritériá praxe, bezúhonnosti a vzdelania. Životopisy uchádzačov prihlásených do výberového konania zverejňuje ministerstvo vnútra, spolu so zoznamom členov výberovej komisie. Po skončení zasadania výberovej komisie sa zverejňuje zápisnica s výsledkami záverečného hlasovania. Každý člen komisie, ktorý nesúhlasí s určením niektorého uchádzača, môže požiadať o zápis svojho vyjadrenia.

O odvolaní riaditeľa ÚIS rozhoduje vláda SR z objektívnych dôvodov, alebo aj na odporúčanie aspoň troch pätín členov výboru pre obranu a bezpečnosť NR SR po posúdení odôvodneného návrhu vlády SR.

Funkciu riaditeľa ÚIS v súčasnosti vykonáva Peter Scholtz, ktorý je výkonom poverený dočasne. To znamená, že neprešiel oficiálnym výberovým konaním. Transparentnosť a odbornosť výberového procesu sme preto hodnotili spätne za posledné oficiálne výberové konanie.

Vybrané odporúčania

- Riadiacim orgánom je len riaditeľ. Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V ÚIS chýba pluralita v riadení, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Riaditeľ je menovaný vládou na odporúčanie výboru NR SR. Navrhujeme preniesť kompetenciu menovať predsedu na NR SR pre zvýšenie kontroly a zabezpečenie väčšej politickej nezávislosti. Odporúčame voliť riaditeľa vo verejnej voľbe v NR SR ústavnou väčšinou, následne podmieniť vymenovanie súhlasom prezidenta SR.
- Odporúčame požadovať od kandidátov na riaditeľa znalosť cudzieho jazyka. Zároveň navrhujeme požadovať aj motivačný list a víziu riadenia ÚIS.
- Odporúčame po verejnom vypočutí zverejniť hodnotenia od každého člena komisie. Verejné vypočutie odporúčame vysielat' naživo a sprístupniť z neho záznam.
- ÚIS podlieha silnej kontrole zo strany ministerstva vnútra. Určovanie organizačného poriadku odporúčame presunúť z kompetencie ministra do kompetencie riaditeľa.

4.19. Protimonopolný úrad

Základné informácie a zhodnotenie

Protimonopolný úrad SR (PMÚ) bol zriadený pre ochranu hospodárskej súťaže. PMÚ je svojim zaradením podriadený exekutive, čo sa prejavuje vo finančnej, organizačnej a personálnej oblasti. Úrad je napojený na štátny rozpočet a príjmy z pokút sú súčasťou štátneho rozpočtu. Predstaviteľom riadiaceho orgánu je predseda, Rada PMÚ rozhoduje o rozklade a preskúmava rozhodnutia mimo odvolacieho konania. Predsedu vymenúva a odvoláva prezident SR na návrh vlády. Funkčné obdobie je päťročné, opakovane vymenovaný môže byť kandidát len raz. Kandidatúra je podmienená bezúhonnosťou, podľa novely zákona pribudlo ako podmienka aj vysokoškolské vzdelanie II. stupňa. Negatívne hodnotíme nové podmienenie dosiahnutým vekom uchádzača (30 rokov).

Funkčné obdobie členov je tiež päťročné, v jednom roku sa však môže skončiť najviac trom. Nových členov rady vymenúva vláda na návrh predsedu PMÚ.

Predsedu menuje prezident na návrh vlády, poslancov vzdelávacích inštitúcií a vedeckých ustanovizní. Vláda je po novom povinná zverejňovať výzvu na prihlásenie kandidátov.

Predseda odvoláva prezident na návrh vlády a to v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, alebo pri dlhodobej absencii. Odvolanie členov má na starosti vláda, navrhnúť jej to môže predseda PMÚ, odvolanie však musí byť odôvodnené.

Rada PMÚ rozhoduje o rozklade a rozhodnutiach mimo odvolacieho konania. PMÚ je financovaný z rozpočtu tvoriaceho samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu. V rámci inštitúcie tiež zostáva kompetencia voľby podpredsedu, toho si pôvodne vyberal predseda. V rámci legislatívnych zmien mu však bola táto kompetencia odobratá. Po novom môže podpredsedu navrhnúť, vymenovať ho však musí v

Vybrané odporúčania

- Predseda je menovaný prezidentom na návrh vlády. Navrhujeme preniesť kompetenciu menovať predsedu na NR SR pre zvýšenie kontroly a zabezpečenie väčšej politickej nezávislosti. Odporúčame voliť predsedu vo verejnej voľbe v NR SR ústavnou väčšinou, následne podmieniť vymenovanie súhlasom prezidenta SR.
- Navrhujeme otvoriť výberové konanie na pozíciu predsedu. Odporúčame povoliť kandidatúru občanom iných krajín. Vhodné by bolo uzákoniť aj podmienku relevantnej praxe a žiadať znalosť cudzieho jazyka. Zároveň navrhujeme požadovať od kandidátov životopis, motivačný list a víziu riadenia PMÚ.
- Navrhujeme opätovne zrušiť podmienku dosiahnutého veku uchádzača
- Výzvu na prihlásenie kandidátov odporúčame zverejniť na dobu najmenej 30 dní.
- Odporúčame zaviesť povinné verejné vypočutie vedené odbornou hodnotiacou komisiou zloženou z predstaviteľov viacerých inštitúcií. Po vypočutí by každý z členov komisie mal zverejňovať svoje hodnotenia. Verejné vypočutie odporúčame vysielat' naživo a sprístupniť z neho záznam.
- Právomoc odvolať predsedu a členov rady odporúčame rozdeliť medzi NR SR a prezidenta SR.
- Odporúčame vrátiť predsedovi kompetenciu menovať vlastného zástupcu bez zásahu vlády.
- Pre oddelenie právomocí predsedu od rady odporúčame zamedziť súčasnému členstvu v rade predsedovi a odobrať mu kompetenciu navrhovať členov.
- PMÚ ako ostatný ústredný orgán štátnej správy podlieha silným zásahom zo strany vlády. Schvaľovanie štatútu a menovanie generálneho tajomníka služobného úradu, ktorý je

najvyšším vedúcim zamestnancom okrem predsedu v úrade odporúčame presunúť z kompetencie vlády do kompetencie predsedu.

- Odporúčame naviazať odmeny členov rady na priemernú hrubú mesačnú mzdu v hospodárstve za predchádzajúci rok.

4.20. Dopravný úrad

Základné informácie a zhodnotenie

Dopravný úrad vznikol zákonom 402/2013 v roku 1.1.2014 a stal sa právnym nástupcom Úradu pre reguláciu železničnej dopravy, Leteckého úradu SR a Štátnej plavebnej správy. Predsedu úradu vymenúva a odvoláva vláda na návrh ministra dopravy. Podpredsedu úradu vymenúva a odvoláva vláda na návrh ministra. Funkčné obdobie predsedu Dopravného úradu a podpredsedu Dopravného úradu je 6 ročné. Tá istá osoba môže vykonávať funkciu najviac dve po sebe nasledujúce obdobia.

Pri obsadzovaní funkcie predsedu bolo vyhlásené výberové konanie Ministerstvom dopravy SR. Požiadavkami na kandidátov bola znalosť anglického jazyka, prax v relevantnom odvetví, či vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa. Kandidáti sa prezentovali v životopise, životopis súčasného predsedu je však nedostupný.

Proti rozhodnutiam úradu možno podať rozklad o ktorom rozhoduje predseda úradu na návrh ním zriadenej osobitnej komisie. Dopravný úrad je sám zodpovedný za vydávanie organizačného poriadku. Predseda DÚ je zároveň aj generálnym tajomníkom služobného úradu, čo garantuje inštitúcii kontrolu nad štátnozamestnaneckými vzťahmi vo vnútri úradu.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. DÚ chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Súčasná napojenie rozpočtu DÚ na rozpočet ministerstva dopravy nepovažujeme za optimálne, vzhľadom na vysokú závislosť na ministerstve. Odporúčame rozšírenie financovania o vlastné zdroje, napríklad z licencií.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu predsedu DÚ je v rukách vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, za najlepšie považujeme zaviesť verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR.

- Odporúčame obmedziť politickú príslušnosť predsedu a zamedziť priamemu prechodu z politickej funkcie a prechodu v horizonte dvoch rokov.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu pred odbornou komisiou.

4.21. Národný bezpečnostný úrad

Základné informácie a zhodnotenie

Národný bezpečnostný úrad od svojho vzniku 1. júla 2001 sídli na Budatínskej ulici v Bratislave. Zriadenie úradu historicky súvisí s rokovaniami o vstupe Slovenskej republiky do EÚ a NATO, v rámci ktorých vznikla požiadavka na vytvorenie nezávislej inštitúcie, ktorá by zodpovedala za ochranu utajovaných skutočností a šifrovú ochranu informácií. Úrad začal pôsobiť 1. novembra 2001 prevzatím potrebných kompetencií od Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Na čele NBÚ stojí riaditeľ volený NR SR na návrh vlády. Funkčné obdobie riaditeľa je 7 rokov, opätovné zvolenie je možné len raz. Kandidatúra nie je viazaná na vek.

Odvolanie riaditeľa NBÚ je možné v prípade právoplatného rozhodnutia súdu, výkonu nezlučiteľnej funkcie, pri dlhodobej absencii, ak prestal spĺňať podmienky na výkon funkcie, ak stratil občianstvo SR, alebo ak nemá trvalý pobyt na SR.

Inštitúcia je financovaná z vlastnej rozpočtovej kapitoly.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V NBÚ chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Odvolávanie z postu riaditeľa môže v súčasnosti prebehnúť len v NR SR. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie zaviesť verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR.
- Odporúčame minimalizovať vplyv vlády na vnútorné riadenie inštitúcie, prenechať kompetenciu schvaľovania štatútu na riaditeľa a umožniť riaditeľovi stanovovať si svojho zástupcu a ostatných vedúcich zamestnancov. Zásahy do personálnych záležitostí agentúry považujeme za neprimeraný presah výkonnej moci.

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post riaditeľa pred odbornou komisiou a pri najnovšej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Za žiaduce považujeme aj zákonné stanovenie podmienok pre výkon funkcie, a to vysokoškolské vzdelanie, prax v relevantnom odvetví a znalosť cudzieho jazyka.

4.22. Finančné riaditeľstvo

Základné informácie a zhodnotenie

Finančné riaditeľstvo je personálne, organizačne a rozpočtovo podriadeným orgánom ministerstva financií. Patrí medzi orgány štátnej správy v oblasti daní, poplatkov a colníctva. Ministerstvo tiež rozhoduje o odvolaniach proti rozhodnutiam finančného riaditeľstva. V záujme zachovania delby štátnej moci je treba ponechať určitú závislosť riadenia na exekutive, čím bude možné, v prípade zlyhania poukázať, na objektívnu politickú zodpovednosť. Z toho dôvodu nenavrhujeme finančnú správu oddeliť z pod ministerstva financií, pretože výber daní je kľúčovou zodpovednosťou štátu.

Prezidenta finančnej správy vymenúva a odvoláva minister financií Slovenskej republiky. Viceprezidenta finančnej správy na návrh prezidenta finančnej správy vymenúva a odvoláva minister. Funkčné obdobie nie je obmedzené. Výberové konanie na pozíciu prezidenta FR, ktoré sa uskutočnilo v novembri 2020 sme vyhodnotili ako druhé najtransparentnejšie výberové konanie. Výberový proces začínal verejnou výzvou, požadoval od kandidátov predloženie životopisov, motivačných listov aj víziu riadenia. Uchádzači museli spĺňať vzdelanostné kritéria, kritériá praxe aj znalosti cudzieho jazyka. Uchádzačov hodnotila odborná, zložená zo zástupcov ministerstva financií SR, FR, Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, Legislatívnej rady vlády, Ekonomickej univerzity v Bratislave, poslancov NR SR a neziskových organizácií (Nadácia Zastavme korupciu, Transparency International Slovensko). Verejné vypočutie bolo vysielané naživo a záznam je dostupný online.

Vybrané odporúčania

- Pravidlá ktoré boli pri výberovom konaní dodržané odporúčame uzákoniť.
- Finančné riaditeľstvo „vykonáva inšpekčnú činnosť zameranú na odhaľovanie, zisťovanie, dokumentovanie a preverovanie porušovania povinností pracovníkmi finančnej správy pri výkone štátnej služby alebo práce vo verejnom záujme“. (§ 4 333/2011 ods. 3 písm. ac). V záujme obmedzenia konfliktu záujmov by kontrola nemala podliehať rovnakému riadeniu ako kontrolovaný subjekt. Navrhujeme preto zvážiť vytvorenie jednotnej inšpekčnej

služby, ktorá by nezávisle posudzovala príslušníkov finančnej správy (štátnych zamestnancov finančnej správy a colníkov) a ostatných členov ozbrojených zložiek v služobnom pomere, vrátane členov policajného zboru. Príkladom môže byť Generálna inšpekcia ozbrojených zborov ČR⁴³. Do výkonu jej kompetencií spadajú príslušníci a zamestnanci polície, colnej správy, väzenskej služby a inšpekčnej služby.

4.23. Slovenská informačná služba

Základné informácie a zhodnotenie

Slovenská informačná služba (SIS) v rozsahu svojej pôsobnosti a v rozsahu svojich oprávnení získava a zákonom ustanoveným príjemcom poskytuje informácie o najzávažnejších ohrozeniach ústavného zriadenia, vnútorného poriadku a bezpečnosti, ako aj informácie zamerané na ochranu zahraničnopolitických a hospodárskych záujmov štátu. SIS sa podieľa na odvracaní bezpečnostných hrozieb proti Slovenskej republike, členským štátom EÚ a NATO, ako aj na ochrane bezpečnosti medzinárodného spoločenstva. SIS aktívne spolupracuje s partnerskými spravodajskými službami a medzinárodnými organizáciami.

Na čele SIS stojí riaditeľ, menovaný a odvolávaný prezidentom na návrh vlády SR, ktorého dĺžka funkčného obdobia nie je obmedzená. Riaditeľ si volí svojho zástupcu.

Rozpočet SIS tvorí samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V SIS chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Odporúčame obmedziť politickú príslušnosť riaditeľa a zamedziť priamemu prechodu z politickej funkcie a prechodu v horizonte dvoch rokov.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu riaditeľa SIS je v rukách prezidenta a vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie zaviesť verejné hlasovanie ústavnou väčšinou v NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR alebo vlády SR. Taktiež odporúčame uzákoniť podmienky na odvolanie z funkcie.
- Odporúčame minimalizovať vplyv vlády na vnútorné riadenie inštitúcie, prenechať kompetenciu schvaľovania štatútu SIS. Zásahy do personálnych záležitostí SIS považujeme za neprimeraný presah výkonnej moci.

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post riaditeľa pred odbornou komisiou a pri najnovšej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania. Vhodné by bolo aj uzákonenie kritérií praxe a vzdelanosti, a odstránenie podmienky slovenského občianstva.
- Odporúčame zverejniť plat riaditeľa SIS.

4.24. Slovenský pozemkový fond

Základné informácie a zhodnotenie

Slovenský pozemkový fond (SPF) spravuje poľnohospodárske nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu a nakladá s pozemkami, ktorých vlastník nie je známy. Na čele SPF stojí generálny riaditeľ spolu s námestníkom generálneho riaditeľa, obaja sú menovaní vládou na návrh ministra. Kandidatúra na post generálneho riaditeľa nie je obmedzená občianstvom ani vekom, uchádzači o vymenovanie predkladajú životopis. Ten je zverejňovaný na webovej stránke SPF.

SPF má aj radu rozhodujúcu o sťažnostiach na SPF, ktorá je zložená z ôsmich členov volených NR SR na návrh vlády a piatich na návrh poslancov. Členstvo v rade je oddelené od členstva v štatutárnom orgáne.

SPF je financovaná z rozpočtu schvaľovaného vládou, má však aj vlastné príjmy, napríklad príjmy z predaja privatizovaného majetku a z predaja pozemkov, ktorých vlastník nie je známy.

Vybrané odporúčania

- Obsadzovanie a odvolávanie postu generálneho riaditeľa SPF je v rukách vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, ideálne zaviesť verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s menovaním prezidentom SR. Taktiež odporúčame uzákoniť podmienky na odvolanie z funkcie.
- Odporúčame obmedziť dĺžku funkčného obdobia riaditeľa na 6 a viac rokov a zamedziť opakovanému zastávaniu funkcie.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov pred odbornou komisiou a pri novej voľbe odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Platy vedúcich predstaviteľov odporúčame naviazať na priemernú mzdu v hospodárstve.
- Odporúčame zamedziť prestupom z politických funkcií zavedením zákonnej podmienky zákazu prestupu z funkcie najmenej dva roky po ukončení jej vykonávania.

- Odporúčame zverejňovať životopisy všetkých predstaviteľov orgánov SPF, vrátane námestníka generálneho riaditeľa ako aj predsedu, podpredsedu a ostatných členov rady pozemkového fondu.

4.25. Správa štátnych hmotných rezerv

Základné informácie a zhodnotenie

Správa štátnych rezerv (SŠHR) je služobným úradom, ktorý zabezpečuje tvorbu, financovanie, hospodárenie a kontrolu štátnych hmotných rezerv, vykonávanie ich majetkovej správy, rozmiestňovanie, skladovanie, pripravenosť, koordináciu činností ústredných a ostatných štátnych orgánov v oblasti štátnych hmotných rezerv, a iné aktivity s tým súvisiace. Na čele SŠHR stojí predseda, ktorého vymenúva a odvoláva vláda SR. Funkčné obdobie predsedu nie je časovo obmedzené. Kandidáti na post predsedu nemusia byť slovenskými občanmi, kandidatúra tiež nie je viazaná na vek uchádzača, nie sú však definované ani iné dôležité kritéria, ako kritéria praxe, vzdelania či ovládania cudzieho jazyka. Kandidáti predkladajú životopis, životopis súčasného predsedu je aj zverejnený na webovom sídle SŠHR.

Pri odvolávaní predsedu nie je nutné udávať dôvody odvolania, o odvolaní rozhoduje výlučne vláda.

Správa štátnych hmotných rezerv disponuje rozpočtom, ktorý tvorí samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V SŠHR chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu predsedu SŠHR je v rukách vlády. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie zaviesť verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s rozhodnutím prezidenta SR. Taktiež odporúčame uzákoniť podmienky na odvolanie z funkcie.
- Odporúčame obmedziť politickú príslušnosť predsedu a zamedziť priamemu prechodu z politickej funkcie a prechodu v horizonte dvoch rokov.
- Odporúčame obmedziť dĺžku funkčného obdobia predsedu na 6 a viac rokov a zamedziť opakovanému zastávaniu funkcie.

- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post predsedu SŠHR pred odbornou komisiou a otvorenie kandidatúry uchádzačom bez potreby nominácie.
- Odporúčame minimalizovať vplyv vlády na vnútorné riadenie inštitúcie, prenechať kompetenciu schvaľovania štatútu na predsedu a umožniť mu stanovovať si svojho zástupcu a ostatných vedúcich zamestnancov. Zásahy do personálnych záležitostí SŠHR považujeme za neprimeraný presah výkonnej moci.

4.26. Pôdohospodárska platobná agentúra

Základné informácie a zhodnotenie

Platobná agentúra je rozpočtovou organizáciou ktorá vykonáva činnosti spojené s poskytovaním podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka. Predstaviteľom PPA je generálny riaditeľ, menovaný ministrom pôdohospodárstva na neobmedzené časové obdobie. O odvolaní generálneho riaditeľa taktiež rozhoduje minister, udanie dôvodu odvolania nie je potrebné. Rozpočet PPA je napojený na rozpočet Ministerstva pôdohospodárstva, minister taktiež určuje vnútornú štruktúru agentúry.

Spôsob výberu šéfa agentúr je v rukách ministra, zákon nedefinuje jeho priebeh. Stanovuje len podmienku bezúhonnosti riaditeľa.

Vybrané odporúčania

- Inštitúcie sú nezávislejšie vo svojom rozhodovaní ak majú na čele kolektívny orgán, alebo pod štatutárnym orgánom majú kontrolný alebo odvolací orgán. V PPA chýba pluralita riadenia, odporúčame preto zriadiť jednu z týchto alternatív.
- Obsadzovanie a odvolávanie postu šéfa agentúry je v rukách jedného ministra. Navrhujeme zapojiť viacero orgánov do tohto rozhodovacieho procesu, najlepšie verejné hlasovanie v NR SR v kombinácii s prezidentom SR. Taktiež odporúčame uzákoniť podmienky na odvolanie z funkcie.
- Odporúčame minimalizovať vplyv ministra na vnútorné riadenie inštitúcie, prenechať kompetenciu schvaľovania štatútu na generálneho riaditeľa a umožniť riaditeľovi stanovovať si svojho zástupcu a ostatných vedúcich zamestnancov. Zásahy do personálnych záležitostí agentúry považujeme za neprimeraný presah výkonnej moci.
- Odporúčame obmedziť dĺžku funkčného obdobia riaditeľa na 6 rokov a zamedziť opakovanému zastávaniu funkcie.

- Za žiaduce považujeme aj zákonné stanovenie podmienok pre výkon funkcie, a to vysokoškolské vzdelanie, prax v relevantnom odvetvi a znalosť cudzieho jazyka.
- Odporúčame zaviesť zákonnú podmienku verejného vypočutia kandidátov na post generálneho riaditeľa pred odbornou komisiou a pri najnovšej voľbe nového šéfa odporúčame dodržať naše pravidlá transparentného výberového konania.
- Platy vedúcich predstaviteľov odporúčame naviazať na priemernú mzdu v hospodárstve.
- Odporúčame zverejniť životopis aktuálneho generálneho riaditeľa na webovom sídle PPA.

Použitá literatúra

Goliaš, P., Hajko, J. & Piško, M., 2017. *Správa ostave avývoji demokracie na Slovensku: Neriešenie problémov azneužívanie moci otvárajú brány extrémizmu*, s.l.: INEKO.

Kušnirik, A., 2018. *Ako posilniť nezávislosť a odbornosť verejných inštitúcií*, s.l.: INEKO.

Kušnirik, A., 2019. *Ako vyberať šéfov verejných inštitúcií?*, s.l.: INEKO.

Tibenská, A., 2020. *Hodnotenie nezávislosti inštitúcií*, Bratislava: INEKO.